

**Yhdistyneiden kansakuntien
ihmisoikeusvaltuutetun toimisto**

Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeus- suositusten seuranta

Käytännön opas kansalaisyhteiskunnalle

Yhdistyneet kansakunnat
Ihmisoikeusvaltuutetun toimisto

*Epävirallinen ja tarkistamaton käännös
Ihmisoikeuskeskuksen toimeksiannosta.
Alkuperäinen englanninkielinen julkaisu
"A Practical Guide for Civil Society -
How to Follow Up on United Nations
Human Rights Recommendations"
luettavissa osoitteessa: [http://www.ohchr.
org/Documents/AboutUs/CivilSociety/
HowtoFollowUNHRRRecommendations.pdf](http://www.ohchr.org/Documents/AboutUs/CivilSociety/HowtoFollowUNHRRRecommendations.pdf).*

Taitto: Anna Mattsson / Suomi Design Oy
Painopaikka: Painomies 2014, Helsinki

ISBN 978-952-68124-9-6 (nidottu)
ISBN 978-952-68124-5-8 (pdf)

Sisällysluettelo

1.	Oppaan käyttö	4
2.	Mitä seuranta on ja miksi se on tärkeää?	5
3.	Mitä seurataan?	6
4.	Seurantamenetelmät ja -toimet	8
4.1.	Mekanismien määrittely osallistumista varten	8
4.2.	Osallistuminen ihmisoikeusmekanismeihin koko niiden toimintasyklin ajan vaikutusten maksimoimiseksi	9
4.3.	Ihmisoikeuksia koskevien suositusten ja havaintojen kartoittaminen	9
4.4.	Priorisointi ja suunnittelu	10
4.5.	Täytäntöönpanon valvonta	12
4.6.	Asioiden vauhdittaminen	14
4.7.	Liittoutumien muodostaminen ja yhteistyö niiden kanssa	14
4.8.	Kumppanuudet	16
4.9.	Tiedottaminen ja tietoisuuden lisääminen	18
4.10.	Vaikuttaminen	20
4.11.	Toimintavalmiuksien kehittäminen ja vahvistaminen	21
4.12.	Sukupuolinäkökulman sisällyttäminen seurantatoimiin	22
4.13.	Huomioita osallisuudesta, monimuotoisuudesta ja saavutettavuudesta	22
4.14.	Suosituksen käyttö oikeudellisissa toimissa ja oikeudenkäynneissä	23
4.15.	Seurantatoimien tulosten ja hyvien käytäntöjen jakaminen	23
4.16.	Osallistuminen ihmisoikeusmekanismien olemassa oleviin seurantamenettelyihin ja käytäntöihin	24
5.	Ihmisoikeusmekanismien seurantamenettelyt ja -käytännöt	25
5.1.	Ihmisoikeussopimusvalvontaelimet	26
5.2.	Ihmisoikeusneuvosto	28
5.3.	Erytismenettelyt	29
5.4.	Yleismaailmallinen määräaikaistarkastelu	34
5.5.	Kokonaisvaltainen lähestymistapa	36
5.6.	Vastatoimet	36
6.	Lisätietoja	37
7.	Yhteystiedot	38

1. Oppaan käyttö

Tässä Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeusvaltuutetun toimiston (OHCHR) julkaisemassa oppaassa keskitytään siihen, kuinka kansalaisyhteiskunta voi seurata Yhdistyneiden kansakuntien (YK) ihmisoikeusmekanismien ja -valtuutettujen tai -elinten antamia suosituksia. Niitä lukijoita, joille näiden mekanismien pääpiirteet eivät ole ennestään tuttuja, kehoitetaan tutustumaan OHCHR:n julkaisuun Handbook for Civil Society - Working with the United Nations human rights programme (Käsikirja kansalaisyhteiskunnalle - yhteistyö Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeusohjelmien kanssa) sekä kansalaisyhteiskunnalle tarkoitettuihin OHCHR:n käytännön oppaisiin.¹

Tämän oppaan osissa 1–3 selostetaan ”seuranta” ja ”täytäntöönpanoa”, ja osassa 4 kuvataan menettelyjä ja toimia, joita kansalaisyhteiskunnan toimijat voivat hyödyntää. Osassa 5 tarkastellaan YK:n ihmisoikeusmekanismien olemassa olevia seurantamenettelyjä ja -käytäntöjä sekä kansalaisyhteiskunnan toimijoiden osallistumiskeinoja.

Oppaassa kerrotaan myös kansalaisyhteiskunnan seurantatoimia helpottavista välineistä, jotka on lueteltu osassa 6.

Oppaassa tarkastellaan erilaisia seurantamenetelmiä ja -toimintoja, joiden esittelyä on täydennetty kansalaisyhteiskunnan toimijoiden² ja OHCHR:n kenttätöystä saamalla kokemuksilla. Opas tarjoaa valikoiman vaihtoehtoja, joista kansalaisyhteiskunnan toimijat voivat valita omiin prioriteetteihinsa ja valmiuksiinsa sopivat vaihtoehdot.

Tämä opas on lähinnä tarkoitettu kansallisella tasolla toimiville kansalaisyhteiskunnan toimijoille, ja se on saatavilla arabiaksi, englanniksi, espanjaksi, kiinaksi, ranskaksi ja venäjäksi.

¹ Julkaisut ovat saatavilla osoitteessa <http://www.ohchr.org/EN/AboutUs/Pages/CivilSociety.aspx>.

² Tapaustutkimusten sisällyttäminen oppaaseen ei kuitenkaan tarkoita sitä, että OHCHR olisi antanut niille hyväksyntänsä.

2. Mitä seuranta on ja miksi se on tärkeää?

Seurantatoimilla pyritään varmistamaan, että ihmisoikeusmekanismien ja -elinten suositukset ja päätökset pannaan täytäntöön kaikille kuuluvien kaikkien ihmisoikeuksien kunnioittamisen, suojelun ja toteutumisen parantamiseksi.

YK:n ihmisoikeusmekanismien ja -elinten tavoitteena on parantaa ihmisoikeuksien toteutumista kaikkialla maailmassa. Ihmisoikeusneuvoston hyväksymien päätöslauselmien, tutkintakomiteoiden havaintojen, sopimusvalvontaelinten, erityismenettelyjen yleismaailmallisen määräaikaistarkastelun suositusten sekä sopimusvalvontaelinten yksittäisistä tapauksista tekemien päätösten tavoitteena on poistaa ihmisoikeuksien suojelussa olevia aukkoja ja osoittaa valtioille ja muille sidosryhmille keinoja, joilla saavutetaan ihmisoikeuksien täysimääräinen toteutuminen. Kaikkien näiden havaintojen, suositusten ja päätösten tavoitteena on muuttaa oikeuksien haltijoiden elämä paremmaksi. Tällaisten muutosten toteuttamisesta ovat ensisijaisesti vastuussa valtiot, joilla on velvollisuus kunnioittaa, suojella ja toteuttaa ihmisoikeuksia. Kuitenkin myös yhteiskunnan kaikilla osilla yksityishenkilöistä yksityiseen sektoriin sekä kansainvälisellä yhteisöllä ja kansalaisyhteiskunnan toimijoilla on tehtävä ihmisoikeuksien toteuttamisessa. Erityisesti kansalaisyhteiskunnalla voi olla keskeinen rooli ihmisoikeussuosittelujen seurannassa.

Yhteenveto seurannan vaiheista

3. Mitä seurataan?

YK:n ihmisoikeusmekanismien ja -elinten havaintoja ja suosituksia on olemassa lukematon määrä. Kansalaisyhteiskunta seuraa näistä niitä, jotka ovat keskeisiä sen tavoitteiden ja toimialan kannalta. Nämä voivat olla seuraavia:

- suositukset, joita sopimusvalvontaelimet antavat päätelmässään tutkittuaan, kuinka valtio-osapuoli on pannut ihmisoikeussopimuksen täytäntöön
- ihmisoikeusneuvoston erityismenettelyissä annetut suositukset, joita sisältyy maavierailuista laadittuihin raportteihin, aihekohtaisiin raportteihin ja yksittäistapauksia koskeviin tiedonantoihin
- ihmisoikeusneuvoston yleismaailmalliseen määräaikaistarkasteluun (Universal Periodic Review, UPR) perustuvat suositukset
- ihmisoikeusneuvoston ja yleiskokouksen päätöslauselmat ja päätökset
- ihmisoikeusneuvoston avustavien toimielinten työhön perustuvat suositukset (esim. neuvoa antava komitea, valitusmenettely, alkuperäiskansojen oikeuksia käsittelevä asiantuntijamekanismi, vähemmistökysemyksiä käsittelevä foorumi, sosiaalifoorumi sekä yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia käsittelevä foorumi)
- ihmisoikeusneuvoston, YK:n ihmisoikeusvaltuutetun tai YK:n pääsihteerin perustamien tutkintakomiteoiden, tiedonhankintavaltuuskuntien ja muiden ihmisoikeuksiin liittyvien tilapäisten tutkintamekanismien suositukset
- YK:n ihmisoikeusvaltuutetun raportteihin ja tutkimuksiin sisältyvät suositukset (esim. raportit kenttätoiminnasta, ihmisoikeusneuvoston valtuuttamat maa- ja aihekohtaiset raportit ja tutkimukset)
- YK:n ihmisoikeusvaltuutetun tai riippumattomien ihmisoikeusasiantuntijoiden

julkilausumissaan valtioille tai kansainväliselle yhteisölle esittämät vetoamukset.

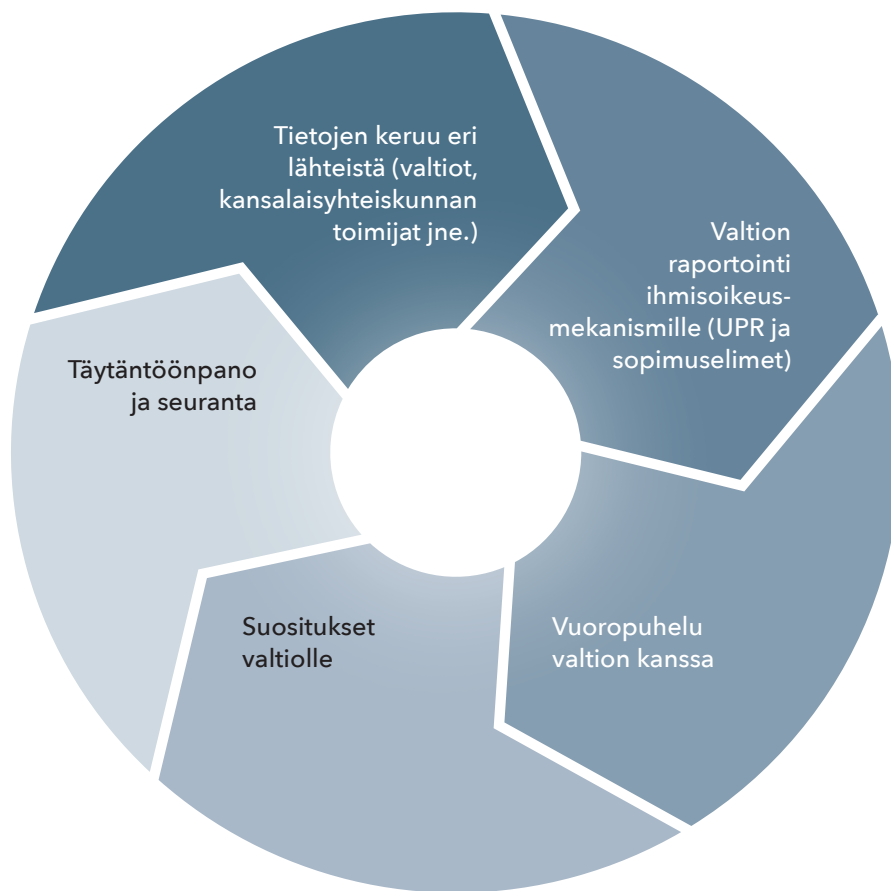
Tämä lista ei kata kaikkia mahdollisia suosituksia, joita valtiot ja kansalaisyhteiskunta voivat seurata. YK:n mekanismien lisäksi alueelliset ja kansalliset ihmisoikeusmekanismit julkaisevat raportteja ja suosituksia, joiden tavoitteena on parantaa ihmisoikeuksien toteutumista.

Päätätessään seurannan painopisteistä toimijoiden on tärkeää välttää lokeroitua tai hajanaista seurantaa. Vaikka eri ihmisoikeusmekanismeilla on omat seurantamenettelynsä ja -käytäntönsä, joita kuvataan tämän oppaan osassa 5, kansalaisyhteiskunta voi tarjota lisäarvoa esimerkiksi omaksumalla seurantaan kokonaisvaltaisen lähestymistavan.

Kokonaisvaltaisessa lähestymistavassa hyödynnetään useita erilaisia ihmisoikeusmekanismeja eikä keskitytä pelkästään yhden mekanismin suosituksiin. Siinä myös osallistutaan ihmisoikeusmekanismien toimintaan niiden kaikissa työvaiheissa. Ihmisoikeusmekanismit työskentelevät sykleissä, jotka voidaan yksinkertaistetusti jakaa seuraaviin vaiheisiin: tiedonkeruu, raportointi, vuoropuhelu kyseessä olevan valtion kanssa, suositukset ja seuranta.

Kansalaisyhteiskunnan seurantatyö on siten tehokkaampaa, jos kansalaisyhteiskunta on osallistunut koko prosessiin. Vaikka pitkäkestoinen osallistuminen ihmisoikeusmekanismien toimintasykliin kaikkiin vaiheisiin tuottaa todennäköisesti parempia tuloksia, kansalaisyhteiskunnan toimijat voivat hyötyä ihmisoikeusmekanismien tuloksista ja suosituksista jopa ilman etukäteisosallistumista.

Ihmisoikeusmekanismien toimintasykli

4. Seurantamenetelmät ja -toimet

Tässä osassa esitellään joitakin menetelmiä ja toimia kansalaisyhteiskunnan harjoittamaa seurantaa varten sekä muutamia havainnollistavia esimerkkejä aiemmista käytännöistä.

4.1. Mekanismien määrittely osallistumista varten

Jokaisen YK:n ihmisoikeuselimen yleistavoitteen on kaikille kuuluvien kaikkien ihmisoikeuksien toteutuminen. Useimmissa maissa edistys tapahtuu eri tekijöiden yhteisvaikutuksesta. Näitä tekijöitä ovat vastuunkantajien poliittinen tahto, lainvalvontaviranomaisten toiminta, kansalaisyhteiskunnan toimet, tuomioistuinten päätökset ja riippumattomuusaste, alueellisten järjestöjen vaikutus, hallituksen vaihdos jne. YK:n ihmisoikeusvaltuutetulla ja ihmisoikeusmekanismeilla voi olla merkittävä rooli tien tasoittamisessa ihmisoikeuksien toteutumiselle.

Millä mekanismilla on suurin vaikutus?

Erytismenettelyjen valtuutetun suorittamalla maavierailulla? Valtioiden yleismaailmallisessa määräaikaistarkastelussa (UPR) esiin tuomilla suosituksilla ja niihin liittyvillä poliittisilla pro-

sesseilla? Vai sopimusvalvontaelimen yksilövalituksesta tekemällä päätöksellä? Ehkä kyse on sittenkin näiden kaikkien yhdistelmästä ja jopa jostakin enemmästä? Mitä lisäarvoa ihmisoikeusmekanismi voi tuoda kansalaisyhteiskunnan työhön, joka liittyy tiettyyn ihmisoikeuskysymyseen ja/tai maahan tai alueeseen? Kuinka osallistuminen ihmisoikeusmekanismien toimintaan sopii yhteen kansalaisyhteiskunnan toimijoiden prioriteettien, suunnitelmien ja valmiuksien kanssa?

Mekanismin tarjoamien mahdollisuuksien analysointi ja sen havaintojen ja suositusten ymmärtäminen ovat keskeisiä vaiheita, jotka auttavat **1)** tekemään päätöksiä kansalaisyhteiskunnan osallistumisesta mekanismiin tai mekanismeihin, **2)** muovaamaan osallistumista ja **3)** sisällyttämään osallistumisen kansalaisyhteiskunnan toimijoiden strategioihin ja toimintasuunnitelmiin.

Oikeudet ja velvollisuudet

Laki
Menettelytavat
Instituutiot

Toiminta
Taidot
Tiedot
Valmiudet

Ihmisoikeus-
mekanismien
harjoittama
seuranta

Ulkoinen paine
**Kansalaisyhteis-
kunnan
harjoittama
seuranta**

Täytäntöönpano

4.2. Osallistuminen ihmisoikeusmekanismeihin koko niiden toimintasyklin ajan vaikutusten maksimoimiseksi

Kokemus on osoittanut, että kansalaisyhteiskunnan vuorovaikutus ihmisoikeusmekanismien kanssa tuottaa enemmän tuloksia, jos kansalaisyhteiskunta osallistuu ihmisoikeusmekanismien toimintasyklin kaikkiin vaiheisiin. Kun esimerkiksi UPR:lle toimitetaan tietoja tarkastelun kohteena olevasta valtiosta, kansalaisyhteiskunta voi keskittyä sitä eniten koskettaviin kysymyksiin, olipa sitten kysymys lasten ruumiillisesta kurittamisesta tai etnisten vähemmistöjen syrjinnästä. Kansalaisyhteiskunnan toimijat voivat ensin aloittaa vuoropuhelun oman maansa hallituksen ja myöhemmin UPR:n interaktiiviseen vuoropuheluun osallistuvien jäsenvaltioiden valtuuskuntien kanssa sekä kannustaa valtuuskuntia ehdottamaan suosituksia kansalaisyhteiskuntaa koskettavista kysymyksistä. Tuloksena oleva UPR:n asiakirja heijastelee näitä suosituksia, ja sitä voidaan hyödyntää kansallisella tasolla kansalaisyhteiskunnan vaikutuksen tai muiden toimintojen vahvistamiseksi.

Samanlaisia prosesseja tapahtuu myös muiden mekanismien yhteydessä. Tarjoamalla asiallisesti dokumentoituja ja luotettavia tietoja sitä koskettavista kysymyksistä kansalaisyhteiskunta lisää sen todennäköisyyttä, että havainnot ja suositukset ovat asianmukaisia ja tarkasti kohdennettuja. Hyvin muotoillut ja toteuttamiskelpoiset suositukset, jotka vastaavat YK:n ihmisoikeuselinten ihmisoikeuksien suojelussa havaitsemiin puutteisiin, ovat ratkaisevan tärkeitä kansalaisyhteiskunnan vaikutuksen tukemiseksi kansallisella tasolla.

4.3. Ihmisoikeuksia koskevien suositusten ja havaintojen kartoittaminen

Ihmisoikeusmekanismien aihe- ja maakohtaisia suosituksia ja havaintoja on olemassa lukematon määrä. Niiden kokoaminen ja ryhmittely kiinnostuksen kohteena olevien aiheiden tai maantieteellisten alueiden mukaan voi olla hyödyllistä valmistauduttaessa soveltamaan seurantaan kokonaisvaltaista lähestymistapaa. Suositusten ja havaintojen kartoittaminen voi

- helpottaa suositusten saatavuutta
- auttaa lisäämään tietoisuutta suosituksista ja helpottaa niiden levittämistä

- auttaa saamaan kattavan yleiskuvan olemassa olevista suosituksista, mikä tarjoaa perustan kokonaisvaltaiselle seurantastrategialle
- helpottaa täytäntöönpanon ja seurannan priorisointia
- tarjota perustan seurantasuunnitelman laatimiselle.

Seuraavasta välineestä voi olla apua tässä prosessissa:

Yleinen ihmisoikeushakemisto

(Universal Human Rights Index, <http://uhri.ohchr.org/>) on sähköinen tietokanta, jonne on koottu sopimusvalvontaelimiltä, erityismenettelyistä ja UPR:stä saatuja suosituksia. Hakemiston käyttäjät voivat etsiä ja löytää sopimusvalvontaelinten, erityismenettelyjen ja UPR:n suosituksia useiden hakuehtoien perusteella: valtio, oikeus, elin, asianosainen henkilö ja ajanjakso sekä UPR:n osalta suosituksen tehnyt valtio (tehneet valtiot), tarkastelun kohteena olevan valtion asema ja istunto. Muutamalla klikkauksella pääsee tutustumaan YK:n elinten ja mekanismien arviointeihin ihmisoikeuksien toteutumisen tilasta tiettyssä tilanteessa. Tämän ansiosta YK:lla oleva laaja ihmisoikeuksia koskeva tietomäärä on läpinäkyvämpää ja helpommin saatavissa.

Suosittelun ryhmittely Keski-Aasiassa

Kirgisiassa OHCHR:n Keski-Aasian aluetuimisto tuki akateemista instituuttia sellaisen koosteen laatimisessa, jossa YK:n ihmisoikeusmekanismien suositukset ryhmiteltiin oikeuksien perusteella. Mukana olivat sopimusvalvontaelinten, erityismenettelyjen ja UPR:n suositukset. Tämä tarjosi perustan suositusten täytäntöönpanotyön suunnittelulle.³

³ Kooste on saatavilla osoitteessa <http://www.auca.kg>.

4.4. Priorisointi ja suunnittelu

Kansalaisyhteiskunnan toimijat voivat pitää joitakin suosituksia keskeisempinä kuin toisia. Joissakin suosituksissa paneudutaan kansalaisyhteiskunnan toimijoiden aihekohtaisiin tai maantieteellisiin prioriteetteihin, kun taas toiset eivät käsittele niitä. Samoin joidenkin seuraaminen saattaa olla helppoa, kun taas toiset edellyttävät resursseja, joita ei ole saatavilla. Jotkin suositukset puolestaan voivat olla tulosta kansalaisyhteiskunnan ihmisoikeusmekanismien kanssa tekemästä valmistelutyöstä. Tällaisten suositusten seurannalle annetaan todennäköisemmin etusija ja ne sisällytetään kansalaisyhteiskunnan toimijoiden strategioihin ja toimintasuunnitelmiin.

Riippumatta siitä, ovatko kansalaisyhteiskunnan toimijat osallistuneet ihmisoikeusmekanismien toimintasyklin aikaisempiin vaiheisiin, ne ovat todenneet, että olemassa olevien suositusten ja havaintojen priorisointi määrittelemällä niiden omiin ihmisoikeustavoitteisiin liittyvät suositukset on merkittävä vaihe realististen seurantasuunnitelmien laatimisen kannalta. Kansalaisyhteiskunnan toimijat priorisoivat suosituksia erilaisin kriteerein, kuten

- ihmisoikeusmekanismien tai -elimen esittämät suositukset, jotka vahvistavat kansalaisyhteiskunnan toimijoiden suosituksia

- kansalaisyhteiskunnan toimijoiden tavoitteiden ja toimintojen kanssa yhdenmukaiset suositukset, joiden seuranta voidaan realistisesti sisällyttää niiden toimintasuunnitelmiin
- suositukset ja havainnot, jotka merkitsevät uutta edistysaskelta ihmisoikeuslainsäädännön tulkinnan ja soveltamisen kannalta
- suositukset, joiden täytäntöönpanon puolesta puhuvat useat tekijät (esim. valtio priorisoi niiden täytäntöönpanoa, kansainvälisen yhteisön painostus ja/tai tuki, resurssien saatavuus)
- suositukset, joita kansalaisyhteiskunta voi seurata liittoutumalla muiden toimijoiden kanssa
- suositukset, joiden täytäntöönpanoa kansalaisyhteiskunnan toimijat voivat mitata
- suositukset, jotka jäisivät vaille huomiota ilman kansalaisyhteiskunnan toimijoiden toimia
- erityisesti kansalaisyhteiskunnalle osoitetut suositukset (esim. ihmisoikeuksien puolustajien asioista vastaavan YK:n erityisraportoijan ihmisoikeuspuolustajille osoittamat suositukset).

Yksityisten toimijoiden syyllistyminen kidutukseen ja pahoinpitelyyn Kanadassa

Vuonna 2011 Kanadan yliopistonaisten liittoon (Canadian Federation of University Women, CFUW) kuuluvat 110 seuraa kehottivat Kanadan hallitusta kriminalisoimaan erityisesti yksityisten toimijoiden harjoittaman kidutuksen.

Kanadan rikoslain mukaan kidutukseen syyllistyvät valtiolliset toimijat joutuvat teoistaan vastuuseen. Jos henkilöt joutuvat yksityishenkilöiden harjoittaman samanlaisen kidutuksen kohteeksi esimerkiksi perheväkivaltatapauksissa, nämä yksityishenkilöt eivät joudu vastuuseen kidutusrikoksesta.

Huhtikuussa 2012 CFUW toimitti kidutuksen vastaiselle komitealle (CAT-komitea) varjoraportin. Toukokuussa CFUW:n jäsenet osallistuivat Genevessä pidettyyn komitean istuntoon. "Kuulimme komitean vakuuttavan Kanadan hallituksen edustajille, että jotkin sukupuoleen perustuvan väkivallan

muodot ovat kidutusta, kun niihin syyllistyvät muut kuin valtiolliset toimijat, ja että nämä voivat kuulua kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen soveltamisalaan. Tämä oli läpimurto sukupuolten tasa-arvolle ja sille, että naisilla ja lapsilla on peruuttamaton oikeus olla joutumatta ei-valtiollisten toimijoiden harjoittaman kidutuksen kohteeksi. CAT-komitean päätelmä oli meille tärkeä läpimurto, ja pystyimme hyödyntämään sitä työssämme", kaksi CFUW:n jäsentä kommentoi. CFUW seurasi komitean päätelmiä ja toimitti naisten asemaa käsittelevälle komitealle kirjallisen lausunnon. Lisäksi se tuki Kanadan UPR:lle laatimaa esitystä, joka perustui CAT-komitean päätelmiin yksityisten toimijoiden harjoittamasta kidutuksesta ja pahoinpitelystä.

Sukupuoleen ja sukupuoli-identiteettiin perustuvaa syrjimättömyyttä koskevien UPR:n suositusten priorisointi

Seuraavassa esitetään tiivistetysti esimerkki UPR:n suositusten priorisoinnista ja alustavan toimintasuunnitelman laatimisesta.

UPR:n suositus	Priorisoitu	Seurannan tyyppi ja keskeiset toimet	Vastuujärjestö(t) ja resurssit	Aikataulu	Indikaattori(t)
Vahvistetaan oikeus-suojaa syrjintää vastaan tekemällä seksuaalisesta suuntautumisesta ja sukupuoli-identiteetistä kiellettyjä syrjintäperusteita.	Kyllä. Tärkeä mahdollisuus, jonka hallitus saattaa jättää huomioimatta ilman kansalaisyhteiskunnan toimijoiden ja kansainvälisen yhteisön kannustusta.	Vaikuttaminen, parlamentaarikkojen lobbaus, osallistuminen lainsäädännön laadintaan, kampanjointi.	Seksuaalivähemmistöjen järjestöt yhdessä muiden kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kanssa. Toteutus käynnissä olevien toimintojen osana.	Seuraavat 4 vuotta.	Seksuaalinen suuntautuminen ja sukupuoli-identiteetti sisällytetään syrjimättömyyslain kiellettyihin syrjintäperusteisiin.
Käynnistetään julkisia tiedotuskampanjoita tai osallistutaan niihin homoseksuaalien, biseksuaalien ja transseksuaalien suvaitsemisen edistämiseksi.	Kyllä, ks. yllä.	Osallistutaan kampanjaan. Ehdotettuja kohderyhmiä ovat nuoret, suuri yleisö ja lainvalvontaviranomaiset. Kohdeympäristöt: toisen asteen oppilaitokset, yliopistot, urheiluseurat, poliisien koulutuskeskukset.	Seksuaalivähemmistöjen järjestöt yhdessä muiden kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kanssa. Etsitään lisäresursseja.	Seuraavat 4 vuotta.	Kampanja toteutettu. Saavutettujen väestöryhmien tyypit.
Jatketaan sukupuolten epätasa-arvoon puuttumista.	Ei, suositus liian epä-määräinen.				
Jatketaan sukupuoli-kysymyksiin ja naisten syrjintään liittyvien instituutioiden ja ehkäisevien käytäntöjen vahvistamista.	Kyllä. Hallitusta olisi kannustettava vahvistamaan tasa-arvoon liittyviä instituutioita antamalla niille enemmän resursseja.	Seuranta ja vaikuttaminen. Seurataan tasa-arvoasioista vastaavalle ministeriölle kohdennettuja resursseja. Seurataan ministeriön ehdottamia aloitteita, jotka hallitus ottaa huomioon ja panee täytäntöön.	Naisasiajärjestöt yhdessä muiden kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kanssa. Toteutus käynnissä olevien toimintojen osana. Etsitään talousarvion seurantaan liittyvää lisäasian-tuntemusta.	Seuraavat 4 vuotta.	Tasa-arvoasioista vastaavalle ministeriölle kohdennetut resurssit. Ministeriön hyväksymät ja hallituksen täytäntöönpanemat toimintaehdotukset.
Priorisoidaan viimeaikaisen lakiuudistusten täytäntöönpano naisia syrjivien säännösten poistamiseksi CEDAWin mukaisesti.	Kyllä. On korkea aika saada voimaan syrjintöiden lainsäädäntökehys.	Lainsäädännön seuranta. Osana CEDAWin päätelmien seuranta.	Naisasiajärjestöt yhdessä muiden kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kanssa. Toteutus käynnissä olevien toimintojen osana.	CEDAWin seuraava raportti.	CEDAWin määrittelemät syrjivät säännökset kumotaan.
Ryhdytään kohdennettuihin toimenpiteisiin naisten ja miesten välisen palkkakuilun poistamiseksi.	Ei, mutta kansalaisyhteiskunnan toimijat tukevat. Kansalaisyhteiskunnan toimijoilla ei ole riittäviä seuranta-avainmiksiä.				
Laaditaan yhdessä kansalaisyhteiskunnan kanssa yksityiskohtainen strategia naisille haitallisten kulttuuristen käytäntöjen ja syrjivien stereotyyppien poistamiseksi.	Kyllä. Liittoutuma priorisoi tämän, ja suosituksessa on hahmoteltu selkeä rooli kansalaisyhteiskunnalle.	Osallistutaan strategian kehittämiseen.	Naisasiajärjestöt yhdessä YK:n tasa-arvojärjestön (UN Women) kanssa.	Yksi vuosi.	Strategia hyväksytty.
Vahvistetaan pyrkimisiä lapsityön poistamiseksi ja koordinaation parantamiseksi lukuisten lapsen oikeuksien parissa työskentelevien kansallisten instituutioiden välillä.	Ei, sillä ei kuulu mukana olevien kansalaisyhteiskunnan toimijoiden toimialaan.				

4.5. Täytäntöönpanon valvonta

Yksi kansalaisyhteiskunnan keskeisistä toimista on valvoa suositusten täytäntöönpanoa valtion tasolla hallituksen vastuuvollisuuden varmistamiseksi. Tähän voi kuulua kansalaisyhteiskunnan toimijoiden pitäminen ajan tasalla siitä, onko valtio ratifoinut tietyn ihmisoikeussopimuksen, onko se kutsunut erityismenettelyjen valtuutettuja vierailemaan maassa tai onko se hyväksynyt syrjinnän vastaisen lain. Lisäksi toimijat voivat suorittaa monimutkaisia valvontaprosesseja, joiden yhteydessä kerätään suuri määrä tietoja eri lähteistä ja useista paikoista, vahvistetaan ne ja analysoidaan niitä vertaamalla niitä tietyn ajanjakson indikaattoreihin ja tavoitearvoihin. Riippumatta siitä, sovelletaanko yksinkertaista vai monimutkaista valvontaa, on

äärimmäisen tärkeää, että havainnot ovat tarkkoja ja luotettavia. Havaintojen perusteella voidaan vaikuttaa kansalliseen hallitukseen ja laatia esityksiä ihmisoikeusmekanismeille esimerkiksi UPR:n toisen tai kolmannen syklin tarkastelua tai sopimusvalvontaelinten suorittamaa tarkastelua varten sekä antamalla ihmisoikeusneuvostolle suullisia päivityksiä. Ihmisoikeuksien valvontaa koskevassa OHCHR:n käsikirjassa⁴ esitetään yksityiskohtaisia ohjeita valvontamenettelyyn, jossa aktiivisesti kerätään, vahvistetaan, analysoidaan ja käytetään tietoja ihmisoikeuskysymysten arviointiin ja käsittelyyn. Tämän määritelmän mukaan valvonta tapahtuu pitkän ajan kuluessa. Koko valvontaprosessia nimitetään myös ihmisoikeuksien valvontasykliksi (ks. viereinen sivu).

Tietojen ja materiaalien saatavuuden valvonta Hongkongin äänestyspaikoissa

Vammaisten henkilöiden oikeuksia valvova komitea (CRPD-komitea) suoritti Kiinaa ja Hongkongia koskevan tarkastuksen syyskuussa 2012. Chosen Power -järjestöä edustavien, omasta puolestaan toimivien henkilöiden ryhmä osallistui CRPD-komitean 7. ja 8. istuntoon kertoakseen, kuinka heidän maansa hallitus ylläpiti heidän oikeuksiaan. Järjestö hyödynsi tätä kokemusta vaikuttamistyössään Hongkongissa. Chosen Power -järjestö on ensimmäinen omatoimi- ja tukijärjestö, jonka toimintaa vetävät oppimisvalmiuksiltaan erilaiset henkilöt Aasiassa, ja järjestön osallistuminen Genevessä järjestettyihin istuntoihin oli ensimmäinen kerta, kun henkisesti vammaiset henkilöt puhuivat komitean edessä.

Asialuettelo hyväksyttiin seitsemännessä istunnossa, minkä jälkeen Chosen Power -järjestö lobbasi sen puolesta, että äänestyspaikoilla henkisesti vammaisten henkilöiden saatavilla olisi tietoja ja materiaalia, ja sen puolesta, että tällaisilla henkilöillä olisi oikeus ottaa mukaan valitsemansa tukihenkilö äänestyskoppiin. Järjestön edustajat tapasivat rekisteröinti- ja vaalitoimiston virkamiehiä heinäkuussa 2012 ottaakseen esille nämä kysymykset ja ne seikat, ettei sokeilla tai näkövammaisilla henkilöillä ja laitoksissa elävillä

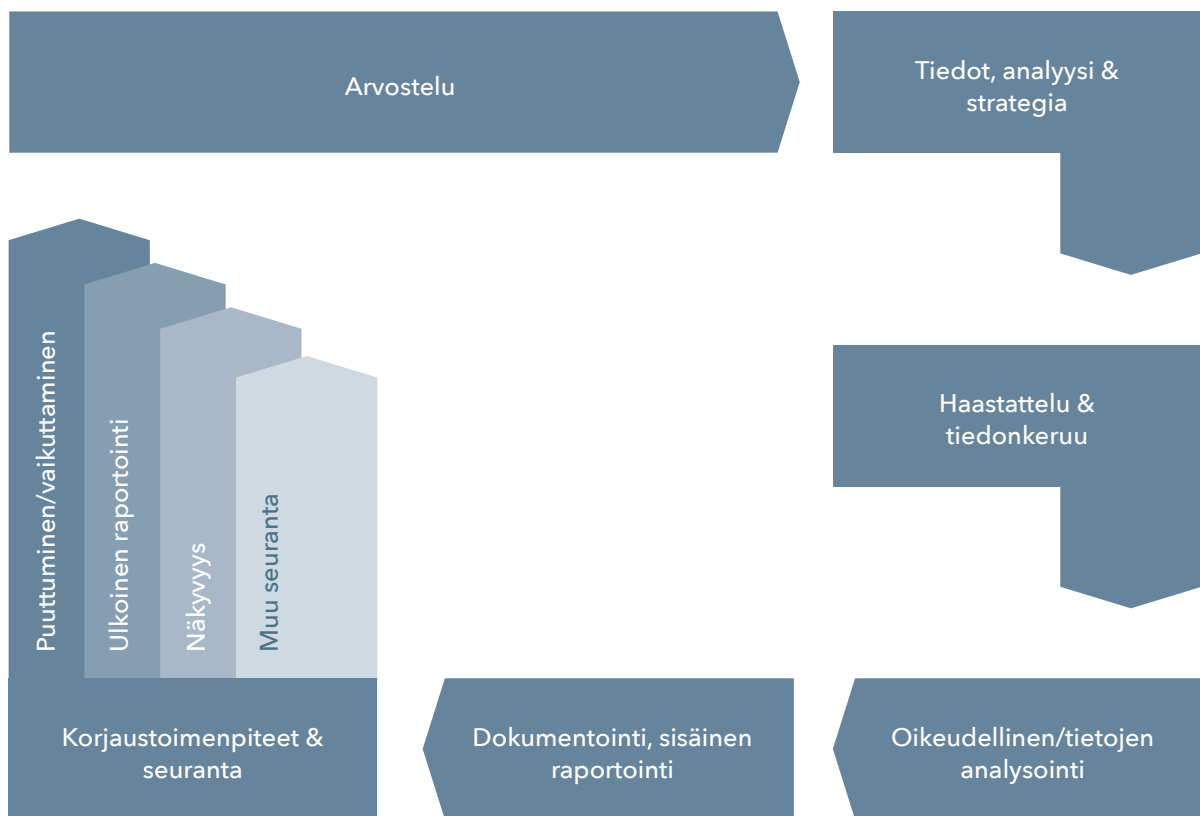
henkilöillä ole mahdollisuutta äänestää ja että "henkisesti toimintakyvyttömiksi" määritellyiltä ihmisiltä on riistetty heidän äänioikeutensa.

Vaalit järjestettiin syyskuussa 2012, ja Chosen Power -järjestö valvoi useita seikkoja vaaleissa. Järjestön edustajat totesivat, ettei vaalien verkkosivuja voinut käyttää ja että heidän täytyi odottaa kauan saadakseen äänestyspaikoissa käyttöönsä "helppolukuisia" äänestysoppaita. Toisinaan he myös kokivat, ettei äänestyspaikoissa apua tarjottaessa täysin kunnioitettu heidän itsenäisyyttään ja luottamuksellisuutta.

CRPD-komitean tarkasteluprosessiin osallistumisen myönteisenä tuloksena on ollut se, että vammaisten henkilöiden järjestöjä ja kansalaisyhteiskunnan toimijoita on saatu yhdistämään voimansa liittoutumaksi, joka on auttanut valtavirtaistamaan vammaiskysymykset kansalaisyhteiskunnassa. Hongkongissa nämä järjestöt laativat yhteistyössä esityksen ihmisoikeuskomitealle Hongkongia koskevaan asialuetteloon. Tässä yhteydessä ne ottivat esille myös oikeutensa poliittiseen osallistumiseen hallitukseen kohdistuvan painostuksen lisäämiseksi, jotta se tekisi yhdenvertaisen osallistumisen edellyttämät muutokset.

⁴ Manual on human rights monitoring (Ihmisoikeuksien valvontaa koskeva käsikirja, YK:n julkaisu, HR/P/PT/7/Rev.1).

Valvontasykli

Ihmisoikeusindikaattoreiden käyttö täytäntöönpanon valvonnassa

Luotettaviin ja läpinäkyviin menetelmiin perustuvia kvantitatiivisia ja kvalitatiivisia indikaattoreita voidaan käyttää suositusten täytäntöönpanon valvonnassa.

Esimerkiksi, jos halutaan todentaa seksuaali- ja lisääntymisterveyteen liittyvän lain hyväksymistä koskevan suosituksen täytäntöönpanoa, käytettäviä indikaattoreita voisivat olla lain voimaantulopäivä ja lain soveltamisala.

Toisena suosituksena voisi olla se, että ”jatetaan pyrkimyksiä edistää pääsyä turvallisten ja edullisten ehkäisypalvelujen piiriin koko maassa”.

Ehkäisyä käyttävien naisten tai heidän ehkäisyä käyttävien kumppaniensa osuutta mittaava indikaattori antaa sidosryhmille mahdollisuuden arvioida täytäntöönpanoastetta. Tietoa ehkäisyn käytöstä tuottaa Yhdistyneiden kansakuntien väestöjaosto, joka hyödyntää kansallisesti edustavia tutkimuksia.

Kun tietoja kerätään indikaattoreita varten, on tärkeää käyttää eriteltyjä tietoja tilanteeseen

liittyvien syrjintänäkökulmien huomioimiseksi. Riippuen siitä, mikä kussakin kontekstissa on tarkoituksenmukaista ja mahdollista, indikaattorit voidaan eritellä rodun, ihonvärin, sukupuolen, iän, kielen, uskonnon, poliittisen tai muun mieltäpitemeen, kansallisuuden tai sosiaalisen alkuperän, omaisuuden, syntyperän, fyysisen tai henkisen vamman, terveydentilan (mukaan luettuna HIV/AIDS), seksuaalisen suuntautumisen ja kansalais-, poliittisen tai muun aseman perusteella. Tämä luettelo ei kuitenkaan ole tyhjentävä. Kun tarkoituksenmukaiset indikaattorit on määritelty, on hyödyllistä asettaa tavoitearvot, jotta valtioita voidaan pakottaa sitoutumaan suosituksiin ja toteuttamaan niitä.

Social Watch -verkosto (www.socialwatch.org) ja Taloudellisten ja sosiaalisten oikeuksien keskus (Center for Economic and Social Rights, www.cesr.org) ovat järjestöjä, joilla on huomattavaa kokemusta indikaattoreiden käytöstä suositusten seurannassa.⁵

4.6. Asioiden vauhdittaminen

YK:n ihmisoikeusmekanismin suorittama tietyn maan ihmisoikeustilanteen tarkastelu tai erityis- menettelyn valtuutetun vierailu voi usein auttaa vauhdittamaan asioita esimerkiksi seuraavasti:

- Tiedotusvälineet kiinnittävät aiempaa enemmän huomiota ihmisoikeustilanteeseen.
- Valtion viranomaiset käsittelevät avoimesti joitakin ihmisoikeusongelmia keskus- tai paikallishallinnon tasolla.
- Hallituksessa on uusia neuvottelukumppaneita, jotka ovat valmiita vuoropuheluun kansalaisyhteiskunnan kanssa.
- Tarkastelu tai vierailu antaa uutta lisäpontta ryhtyä toimenpiteisiin ihmisoikeuksien edistämiseksi.

- Osoitetaan poliittista tahtoa ihmisoikeusstandardien mukaisen lainsäädännön hyväksymiseksi.
- Uusia resursseja tulee saataville tietyllä alalla tehtävään työhön.
- Syntyy kumppanuuksia tai liittoutumia tai niitä vahvistetaan tarkastelua varten.

Kansalaisyhteiskunnan toimijoilla voi olla ratkaiseva rooli, sillä ne voivat sekä vauhdittaa ihmisoikeusmekanismeihin liittyvää toimintaa että tarttua tilaisuuksiin sellaisten strategioiden edistämiseksi, joilla parannetaan ihmisoikeuksien suojelua.

4.7. Liittoutumien muodostaminen ja yhteistyö niiden kanssa

Kansalaisyhteiskunnan toimijoiden muodostamien liittoutumien osallistumisesta ihmisoikeus-

⁵ Lisäopastusta indikaattoreiden käytöstä on saatavilla oppaasta Human Rights Indicators - A Guide to Measurement and Implementation (Ihmisoikeusindikaattorit - opas mittaamiseen ja täytäntöönpanoon, Yhdistyneiden kansakuntien julkaisu, HR/PUB/12/5).

mekanismien työhön on usein saatu myönteisiä tuloksia. Esimerkkejä myönteisistä tuloksista ovat muun muassa seuraavat:

- Esitykset ihmisoikeusmekanismeille ovat kattavampia, jolloin on todennäköisempää, että suositukset heijastavat liittoutuman määrittelemiä prioriteetteja.
- Tehtävät jaetaan liittoutumaan kuuluvien jäsenjärjestöjen välillä niiden erikoistumisen, resurssien ja asiantuntemuksen perusteella, jolloin osallistuminen ja seuranta on tehokkaampaa (esim. jotkut järjestöt keskittyvät vaikuttamiseen tai tietoisuuden lisäämiseen, jotkut järjestöt keräävät, seuraavat ja analysoivat tietoja, myös teknisiä tietoja, ja jotkut tarjoavat tukea

ihmisoikeusloukkausten uhreille ja auttavat heitä saamaan äänensä ja asiansa kuuluville).

- Kansalaisyhteiskunnan toimijoiden väliset suhteet, yhteistyö ja solidaarisuus paranevat. Tämä on erityisen tärkeää silloin kun kansalaisyhteiskunnan toimijat saattavat olla uhattuina.
- Liittoutuman vaikutusvalta ja uskottavuus paranevat, koska sillä on yhtenäinen viesti ja tavoite suhteessa ihmisoikeusmekanismeihin, valtion viranomaisiin ja muihin sidosryhmiin (esim. diplomaattiset edustustot, kansalliset ihmisoikeusinstituutiot).
- Pienet kansalaisyhteiskunnan toimijat saavat enemmän huomiota, kun niiden edustamat asiat kanavoidaan liittoutumien kautta.

Kansalaisyhteiskunnan toimijoiden liittoutuma saavutti edistystä kidutuksen estämisessä UPR:n kautta Filippiineillä

Lääkinnällinen toimintaryhmä (Medical Action Group, MAG) osallistui UPR:lle tarkoitetun kansalaisyhteiskunnan yhteisraportin valmisteluun Filippiineillä. Ennen UPR:n järjestämistä toukokuussa 2012 liittoutuman jäsenet pitivät Manilassa diplomaateille tiedotustilaisuuden, johon osallistui edustajia noin 20 suurlähetystöstä. Genevessä liittoutuma järjesti 16 tapaamista diplomaattisten edustustojen kanssa lisätäkseen näiden tietoisuutta liittoutuman huolenaiheista. "Onnistuimme välittämään keskeiset huolenaiheemme täsmällisesti ja tiivistetysti esittämällä kutakin kysymystä koskevat tiedot yhdellä paperilla", liittoutuman jäsenet kertoivat. "Kansalaisyhteiskunnan toimijoiden liittoutumana tekemästä yhteistyöstä raportin esittämisessä ja hallitusten lobbaamisessa UPR-prosessin yhteydessä oli merkittävää etua, sillä tulokseksi saatiin tarkoituksenmukaisempia suosituksia. Tämä helpotti myös seurantaa ja aktiivista osallistumista niiden täytäntöönpanoon yhdessä hallituksen kanssa."

MAG ja filippiiniläinen kidutusta vastustava liittoutuma (United Against Torture Coalition, UATC) käyttävät nyt UPR:n suosituksia kidutuksen ehkäisemistyönsä tukena. "Käytämme UPR:n suo-

situksia valvontatyössämme ja vaikuttamistoimissamme, joissa keskitytään lisäämään kidutuksen lääketieteellisten näkökulmien julkista näkyvyyttä, Istanbulin pöytäkirjaan perustuvaan dokumentointityöhön ja kuntoutusohjelmien laadintaan kidutuksesta selvinneille ja heidän perheilleen. UPR:n suosituksilla oli kerrannaisvaikutus kidutuksen vastaisen liikkeen valmiuksien kehittämiseen Filippiineillä", MAGin edustaja totesi.

Tiekartta taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevien suositusten täytäntöönpanemiseksi Sveitsissä

Taloudellisiin, sosiaalisiin ja sivistyksellisiin oikeuksiin keskittynyt Sveitsin ranskankielisen alueen liittoutuma (Coalition Suisse Romande sur les droits économiques, sociaux et culturels) aloitti taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien komitean Sveitsiä koskevien päätelmien seurannan. Se pyysi päätelmissä käsiteltäviin eri aloihin erikoistuneita kansalaisyhteiskunnan toimijoita antamaan selvityksen siitä, mitä kunkin suosituksen täytäntöönpano edellyttäisi. Kaikki palaute koottiin konkreettiseksi suuntaviivoksi, jotka jaettiin hallituksen virkamiehille ja joista keskusteltiin pyöreän pöydän ääressä.

Vaikka kokemus osoittaa, että liittoutumien kanssa työskentelystä on yleensä saatu hyviä tuloksia, aiemmista käytännöistä saatujen kokemusten perusteella on havaittu myös joitakin yleisiä haasteita. Näitä ovat muun muassa seuraavat:

- koordinoituihin tarvittavat resurssit ja aika
- prioriteeteista ja tehtävistä sopiminen
- liittoutuman toimintainnon ja päämäärän säilyttäminen
- konsensukseen pääsy voi edellyttää tinkimistä joistakin kysymyksistä.

4.8. Kumppanuudet

Kumppaneiden kanssa tehtävällä yhteistyöllä voi olla strateginen merkitys seurannalle ja ihmisoikeuksien täytäntöönpanolle.

Aiemmat kokemukset ovat osoittaneet, että osallistuminen YK:n ihmisoikeusprosesseihin voi avata mahdollisuuksia uusille kumppanuuksille ja yhteistyölle kansalaisyhteiskunnan toimijoiden parissa. Näihin tilaisuuksiin tarttuminen ja kumppanuuksien täysimääräinen hyödyntäminen voivat moninkertaistaa tulokset. Kumppanuuksia perustettaessa on tärkeää kiinnittää huomiota kumppaneiden monimuotoisuuteen sen varmistamiseksi, että kaikki näkökulmat otetaan huomioon.

Kumppaneiden kanssa voidaan työskennellä monella tasolla: joillakin on samat tavoitteet,

joillakin voi olla resursseja, erityisosaamista tai laaja kontaktiverkosto, ja jotkut taas ovat keskeisiä vastuunkantajia tai voivat vaikuttaa näihin. Strategian kehittämisen ja tehtävien määrittelyn perustana on avaintoimijoiden ja niiden mahdollisen panoksen kartoittaminen, riskit ja uhat mukaan luettuina. Kansalaisyhteiskunnan toimijoilla on kokemusta erityyppisistä kumppanuuksista ja yhteistyöstä muun muassa seuraavassa lueteltujen tahojen kanssa:

- eri tasoilla toimivat ja eri aihealueisiin erikoistuneet kansalaisyhteiskunnan toimijat aina yhteisöperustaisista järjestöistä kansallisiin ja kansainvälisiin kansalaisyhteiskunnan toimijoihin
- lahjoittajat ja diplomaatit
- tiedotusvälineet
- ammattiliitot ja ammattijärjestöt
- temaattiset verkostot
- valtiolliset toimijat, mukaan lukien parlamentit ja niiden asiaankuuluvat valiokunnat
- kansalliset ihmisoikeusinstituutiot
- kansainväliset ja alueelliset järjestöt, myös YK:n ja OHCHR:n kenttäedustustot
- akateemiset instituutiot
- ihmisoikeusmekanismit.

Rotusyrjinnän torjunta Japanissa

Japanissa perustettiin vuonna 2007 rotusyrjinnän vastainen verkosto (Network for the Elimination of Racial Discrimination, ERD Net) sen jälkeen, kun rasismien nykymuotoja, rotusyrjintää, muukalaisvihaa ja suvaitsemattomuutta käsittelevä erityisraportointi oli vierailut maassa vuonna 2005. ERD Net on toiminut kaikkinaisen syrjinnän ja rasismien vastaisen kansainvälisen liikkeen (International Movement Against All Forms of Discrimination and Racism, IMADR) tuella kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (ICERD-sopimus) täytäntöönpanemiseksi Japanissa. ERD Net toimitti Japania koskevan varjoraportin rotusyrjinnän vastaiselle komitealle (CERD-komitea). Helmikuussa 2010 ERD Netin edustajat osallistuivat istuntoon ja järjestivät tiedotustilaisuuden CERD-komitealle. Elokuun 2010 ja kesäkuun 2012 välisenä aikana se järjesti useita neuvotteluja hallituksen kanssa ja työpajoja parlamentin jäsenille CERD-komitean päätelmien pohjalta. "Nämä toimet ovat auttaneet meitä vahvistamaan vaikuttamistaitojamme sekä YK:n että kansallisella tasolla. Ne ovat myös vahvistaneet yhteistyösuhdettamme", ERD Netin jäsen sanoi. "Tämä kokemus on lisäksi auttanut meitä näkemään tiedotusvälineet yhtenä osa-alueena, jolla haluamme olla aktiivisempia. On ehdottomasti hyödyllistä saada tiedotusvälineet kiinnittämään enemmän huomiota siihen, millaisena kansainväliset mekanismit pitävät Japanin ihmisoikeustilannetta."

Kumppaneiden mobilisointi lasten oikeuksien suojeluun ja edistämiseen Nepalissa

Nepalissa Pelastakaa Lapset -järjestö antoi UPR:ää koskevaa koulutusta 138:lle kansalais-

yhteiskunnan toimijalle. Se tuki sidosryhmien esityksiä ja koordinoi vaikuttamista kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Tämän ansiosta UPR:n laatimassa asiakirjassa on 34 lasten oikeuksia koskevaa suositusta, joista Nepalilainen hallitus on hyväksynyt 31.

Pelastakaa Lapset -järjestö perusti UPR:ää koskevan seurantastrategiansa erilaisten kansallisten sidosryhmien mobilisoinnille, mukaan lukien kansalaisyhteiskunnan verkostot, kansallinen ihmisoikeuskomissio, suurlähetystöt ja tiedotusvälineet. Tavoitteena oli edistää kansallista sitoutumista UPR-prosessiin ja vahvistaa osallistumista ja vastuunkantoa.

UPR oli merkittävä tekijä, joka saattoi Nepalilainen kansalaisyhteiskunnan toimijat yhteen yhteisen toimintasuunnitelman puitteissa. Nepalissa hyödynnettiin yhdistelmää, johon kuuluivat hallituksen virkamiesten ja suurlähetystöjen kanssa pidetyt korkean tason kahdenväliset ja kollektiiviset vaikuttamiskokoukset ja tiedotusvälineiden kautta tapahtunut tietoisuuden lisääminen. Tähän kuuluivat myös UPR:ää koskevat tv-haastattelut ja lehtiartikkelit. Tiedotusvälineiden kiinnostus onnistuttiin herättämään erityisen tehokkaasti liittämällä UPR lapsia koskeviin erikoistilaisuuksiin, kuten lapsen oikeuksien päivään.

Pelastakaa Lapset -järjestö oli yhdessä kansallisten lasten oikeuksiin keskittyvien liittoutumien kanssa merkittävä toimija, joka kannusti kansallista ihmisoikeuskomissiota (NHRC) sisällyttämään UPR:n suositusten valvonnan ja seurannan toimivaltuuksiinsa. NHRC:llä on ratkaiseva tehtävä sen varmistamisessa, että täytäntöönpanotilanteesta on saatavilla virallista ja luotettavaa tietoa.

Koordinoitujen seurantatoimien ansiosta UPR:n suositus 108.4 toteutettiin osittain. Kyseisessä suosituksessa kehoitetaan "hyväksymään kauan odotettu lapsipolitiikkaa koskeva lainsäädäntö, mukaan luettuina laki lapsen oikeuksista, koulutusasetus, lastensuojelupolitiikka ja vähimmäisstandardit lasten hoitokodeille". Vuonna 2012 hyväksyttiin sekä kansallinen lapsipolitiikka että kattavat standardit lasten hoitokodeille. Hallitus hyväksyi myös lakiesityksen lapsen oikeuksista.

Kumppaneiden kanssa tehty kartoitustyö voidaan esittää visuaalisesti. Esimerkiksi edellä kuvatut

Nepalista saadut kokemukset voidaan havainnollistaa visuaalisesti seuraavan kaavion avulla.

Kumppaneiden mobilisointi lasten oikeuksiin liittyvissä asioissa Nepalissa

4.9. Tiedottaminen ja tietoisuuden lisääminen

Tiedottaminen ja tietoisuuden lisääminen ihmisoikeusmekanismien havainnoista ja suosituksista ovat hyödyllisiä tapoja edistää valtioiden ihmisoikeusvelvoitteiden täytäntöönpanoa.

Useissa tapauksissa täytäntöönpanosta tulee mahdollista, koska yhä useammat oikeuksien haltijat ovat tietoisia heille kuuluvista oikeuksista ja vaativat niitä itselleen tai koska asianomaiset viranomaiset tietävät, mitä toimenpiteitä niiltä odotetaan ihmisoikeusvelvoitteiden täyttämiseksi. Ihmisoikeuksia koskevassa tietämyksessä ole-

vien puutteiden poistaminen tai vähentäminen lisäämällä tietoisuutta ja levittämällä ihmisoikeuksia koskevia tietoja ovat tehokkaita täytäntöönpanon edistämiskeinoja.

Kansalaisyhteiskunnan toimijat ovat neuvokkaita ja luovia ihmisoikeusmekanismien havaintojen ja suositusten levittämisessä, ja ne ovat turvautuneet aina paikallisille kielille tehtävistä käänöksistä erilaisiin tiedotusvälineiden ja sosiaalisen median kampanjoihin. Tiedottamissuunnitelmissa olisi aina pohdittava, kuinka materiaalit ja tiedot saatetaan myös vammaisten henkilöiden käyttöön.

Kidutuksen vastaisen alakomitean suositusten tunnetuksi tekeminen tiedonsaantilain avulla Brasiliassa

Vieraillessaan ensi kertaa Brasiliassa vuonna 2011 kidutuksen vastainen alakomitea (SPT) tutki tilannetta maan rangaistuslaitoksissa kidutuksen ja pahoinpitelyn osalta. Tämän jälkeen SPT laati Brasilian hallitukselle raportin, johon sisältyi maan kidutuskäytäntöön liittyviä suosituksia. Kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen ja halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan (OPCAT-sopimus) mukaan raportti julkaistaan ainoastaan, jos hallitus päättää tehdä niin. Kansalaisyhteiskunnan vaatimuksista huolimatta raportti pidettiin luottamuksellisena.

Toukokuussa 2012 Brasiliassa hyväksyttiin tiedonsaantilaki. Samana päivänä kun laki tuli voimaan Conectas Direitos Humanos -järjestö (Conectas) teki Brasilian hallitukselle pyynnön julkistaa SPT:n raportti ja asettaa se saataville. Brasilian hallitus vastasi pyyntöön laissa säädetyssä määräajassa ja julkaisi raportin ja sen suositukset portugalinkielisine käännöksineen ihmisoikeusministeriön verkkosivuilla.

Conectas katsoi, että SPT:n raportin julkistaminen kansalliskielellä oli oleellista. Ilman tätä kansalaisyhteiskunnan toimijat ja muut sidosryhmät eivät olisi voineet valvoa SPT:n suositusten täytäntöönpanoa. ”Tämä oli myös ratkaiseva askel tietoisuuden lisäämiseksi maassa vallitsevan kidutuskäytännön huolestuttavasta tilanteesta. Koska kidutuksen jatkuminen Brasiliassa on suoraa seurausta tehokkaiden ehkäisytöimien ja etenkin syyllisten vastuuvollisuuden puutteesta, tiedonsaantilaki oli tehokas keino sen varmistamiseksi, että SPT:n arvio asetettiin saataville ja kaikki asianomaiset sidosryhmät voivat nyt käyttää sitä laajasti kidutuksen torjuntaan”, Conectas kommentoi.

Web-lähetys kidutuksen vastaisen komitean istunnosta Irlannissa

Vuonna 2011 Irlannin kansalaisvapauksien neuvosto (Irish Council for Civil Liberties, ICCL) ja Irlannin rangaistusjärjestelmän uudistamista ajava järjestö (Irish Penal Reform Trust, IPRT) laativat varjoraportin Irlannin ensimmäistä esiintymistä varten YK:n kidutuksen vastaisessa komiteassa (CAT-komitea). ICCL ja IPRT järjestivät yhdessä kidutuksen uhrien kansainvälisen kuntoutusneuvoston (The International Rehabilitation Council for Torture Victims, IRCTV) kanssa suoran web-lähetyksen CAT-komitean istunnosta, ja useat kansalaisyhteiskunnan toimijat ja lakisääteiset elimet esittivät sen Irlannissa.

”Levitimme varjoraporttia ja CAT-komitean suosituksia laajalti ja saimme näkyvyyttä ja kuuluvuutta kaikissa suurissa sanomalehdissä ja radiossa. Parhaaseen katseluaikaan esitettävässä ajankohtaisohjelmassa käytettiin web-lähetystämme raportoitaessa Irlannin tarkastelusta. Tämä oli ensimmäinen kerta, kun irlantilaisyleisö näki YK:n sopimusvalvontaelimen toiminnassa”, ICCL:n edustaja kommentoi.

Irlannin esiintyminen CAT-komitean edessä ja siitä seuranneet suositukset ovat edistäneet Irlannissa tapahtunutta edistyksellistä muutosta. Vankilauudistuksella on nyt merkittävämpi poliittinen profiili, ja Irlantiin on perustettu rangaistusstrategian tarkasteluryhmä.⁶ Komitea pyysi seuraamaan neljää suositusta 12 kuukauden aikana. Yksi suosituksista koski valtion laiminlyöntiä tutkia tehokkaasti naisten pidättämistä Magdalene Laundries -laitoksessa. Helmikuussa 2013 julkaistiin virallinen raportti valtion osallisuudesta Magdalene Laundries -laitoksen toimintaan.⁷ Tämän jälkeen valtio on julkaissut virallisen anteeksipyyntönsä Magdalene Laundries -laitoksen naisille ja oikaisumenettelyn osalta on saavutettu edistystä.

⁶ Oikeus-, tasa-arvo- ja puolustusministeriön kokoamassa rangaistusstrategian tarkasteluryhmässä on 12 asiantuntijaa, jotka edustavat tuomioistuinlaitosta, poliisia, ehdonalaisjärjestelmää ja vankilahenkilökuntaa. Ryhmä tekee suosituksia periaatteellisen ja kestävä rangaistusjärjestelmän edistämiseksi Irlannin kansainvälisiä sitoumuksia kunnioittaen. Lisätietoja löytyy osoitteesta <http://www.justice.ie>.

⁷ Raportti on saatavilla osoitteessa <http://www.justice.ie>.

Web-lähetykset ja videot

Ihmisoikeusneuvoston ja yleismaailmallisen määräaikaistarkastelun istunnot lähetetään suorina web-lähetyksinä YK:n web-tv:ssä (<http://webtv.un.org/>), jonne ne myös arkistoidaan. Kansalaisyhteiskunnan edustajat voivat videoida sopimusvalvontaelinten istuntoja ja esittää niitä web-lähetyksinä. Genevessä toimiva kansalaisjärjestöjen ryhmä koordinoi kaikkien sopimusvalvontaelinten istuntojen web-lähetyksiä (www.treatybodywebcast.org).

Monet OHCHR:n tuottamista videoista ovat saatavilla sen verkkosivustolla ja sosiaalisessa mediassa.⁸

4.10. Vaikuttaminen

Ihmisoikeusvaikuttaminen voidaan määrittellä viestinnäksi, jonka tavoitteena on parantaa ihmisoikeuksien toteutumista. Tehokkaissa vaikuttamis-

viesteissä annetaan tietoja ihmisoikeustilanteesta ja -kysymyksistä, jolloin tavoitteena on suostutella muita toimimaan ihmisoikeuksien toteuttamiseksi.

Tehokkaat ihmisoikeuksiin liittyvät vaikuttamisviestit

- perustuvat todennettuihin tietoihin ja lukuihin
- sisältävät todellisia, inhimillisiä esimerkkejä
- ovat yksinkertaisia ja tiiviitä
- ovat kielenkäytöltään asianmukaisia (sisältävät ihmisoikeuskeskustelua poliittisen retoriikan asemesta, loukkaavaa kielenkäyttöä vältetään)
- ovat luotettavan tahon välittämiä
- kehottavat selkeästi toimintaan
- on mukautettu kohdeyleisön mukaan
- ottavat huomioon mahdolliset vastaargumentit.

Ihmisoikeusmekanismien havainnot ja suositukset sisältävät useita näistä piirteistä. Kansalaisyhteiskunnan toimijat määrittelevät ja priorisoivat havaintoja ja suosituksia tehostaakseen vaikuttamistyötään.

Vaikuttaminen, tietoisuuden lisääminen ja vammaisten henkilöiden vaaleihin osallistumisen valvonta Tunisiassa

Tunisiaa koskevat, vuonna 2011 annetut CRPD-komitean päätelmät sisälsivät useita maan demokraattiseen uudistukseen liittyviä suosituksia, joiden tavoitteena oli varmistaa, että vammaiset henkilöt otetaan mukaan laatimaan uutta perustuslakia ja että he voivat käyttää äänioikeuttaan ja osallistua julkiseen elämään tasa-arvoisesti muiden ihmisten kanssa.

Tunisialainen vammaisten henkilöiden oikeuksien edistämiseen keskittyvä järjestö (Organization tunisienne de défense des droits des personnes handicapées, OTDDPH), joka on perustettu vallankumouksen jälkeen, toteutti useita työpajoja eri alueilla tietoisuuden lisäämiseksi ja vammaisten henkilöiden kannustamiseksi osallistumaan vaaleihin. Useat sen jäsenistä toimivat virallisina vaalitarkkailijoina, jolloin OTD-

DPH pääsi suoraan tarkkailemaan käytäntöjä yli 100:ssa Tunisian äänestyspaikassa. Tavoitteena oli arvioida esteettömyysstandardien noudattamista ja vaaleihin osallistuvien vammaisten henkilöiden määrää.

Kansallisen perustuslakikomitean, jonka tehtävänä on laatia uusi Tunisian perustuslaki, valitsemiseksi järjestettyjen vaalien jälkeen OTDDPH on toteuttanut toimia vaikuttaakseen perustuslakikomiteaan sen varmistamiseksi, että vammaisten henkilöiden oikeudet sisällytetään perustuslakiin. OTDDPH on perustanut vaikuttamisensa CRPD-sopimukseen ja CRPD-komitean suosituksiin ja käyttänyt puheenvuoroja perustuslakikomitean kuulemisissa, pitänyt yhteyttä yksittäisiin komitean jäseniin ja laatinut perustuslakiin mahdollisesti sisällytettävän säännöksen.

⁸ OHCHR:n löytää sosiaalisesta mediasta osoitteen www.ohchr.org kautta.

Riippumattoman oikeuslaitoksen edistäminen Guatemalassa

Tuomareiden ja lakimiesten riippumattomuutta käsittelevä erityisraportti vieraili Guatemalassa, kun korkeimman oikeuden jäsenten valintaprosessi oli käynnissä. Tuomareiden valintaa seuranneessa yleisen syyttäjän valintaprosessissa ja osana vaikuttamistyötään kansalaisyhteiskunnan toimijat toivat laajasti esille erityisraportin raportin erityisesti sen riippumattomuutta, läpinäkyvyyttä ja ammattillista osaamista koskevien vaatimusten osalta. OHCHR:n Guatemalan-toimisto osallistui työhön

laatimalla sovellettavien kansainvälisten standardien kokoelman, joka sisälsi myös erityisraportin suosittelut. Kansalaisyhteiskunnan toimijat käyttivät kokoelmaa vahvistaakseen vaikutustaan nimityskomiteoihin, jotta nämä suosittelisivat pätevempiä ehdokkaita yleisen syyttäjän virkaan. Kansalaisyhteiskunnan toimijat hyödynsivät näitä suosituksia myös julkilausumissaan, joissa pyydettiin muutoksia lainsäädäntöön ja suurempaa viranomaisten vastuuta oikeuslaitoksen riippumattomuudesta.

4.11. Toimintavalmiuksien kehittäminen ja vahvistaminen

Ihmisoikeusmekanismien havainnoissa ja suosituksissa voidaan osoittaa useita erilaisia valtion viranomaisten tai kansalaisyhteiskunnan toimijoiden toimintavalmiuksissa olevia puutteita, jotka voivat rajoittaa niiden kykyä toteuttaa ihmisoikeuksia. Suosituksissa ei ainoastaan määritellä puutteita vaan toisinaan niissä myös kannustetaan kehittämään toimintavalmiuksia puutteiden poistamiseksi. Joissakin tapauksissa kansalaisyhteiskunnan toimijoilla saattaa olla hyvät mahdollisuudet poistaa tai vähentää näitä puutteita, ja monilla on kokemusta ja asiantuntemusta sekä kansalaisyhteiskunnan toimijoille että valtion viranomaisille tarkoitettua ihmisoikeuskoulutuksesta.

Suosittelut voivat heijastaa niitä puutteita, joihin on jo puututtu kansalaisyhteiskunnan toimijoiden toteuttamalla toimintavalmiuksien kehittämistoimilla. Näissä tapauksissa suosittelut vahvistavat kansalaisyhteiskunnan toiminnan merkitystä ja kansalaisyhteiskunnan roolia toimintavalmiuksien kehittämisessä. Muissa tapauksissa suosituksissa voidaan viitata puutteisiin, joita ei ole osoitettu olemassa olevissa ohjelmissa. Seurantaan osallistuvat kansalaisyhteiskunnan toimijat arvioivat toimintavalmiuksien kehittämiseen tarkoitettujen lisätoimien toteuttamiskelpoisuutta seuraavasti:

- Arvioidaan, onko kansalaisyhteiskunnan toimijoilla hyvät mahdollisuudet toteuttaa

toimintavalmiuksien kehittämistoimia suhteessa vaadittuun asiantuntemukseen, käytettävissä oleviin resursseihin ja odotettuun vaikutukseen. Tämän arvioinnin osana analysoidaan, kuinka uudet toimintavalmiuksien kehittämistoimet vastaavat kansalaisyhteiskunnan toimijoiden prioriteetteja ja toimintasuunnitelmia.

- Arvioidaan kohdeinstituutioiden ja -järjestöjen tarpeita, mukaan lukien niiden halukkuus korjata toimintavalmiuksissa olevia puutteita ihmisoikeuksien toteutumisen parantamiseksi.
- Analysoidaan sitä, kuinka toimet täydentävät muita toimintavalmiuksien kehittämisohjelmia, sekä uusien toimintojen lisäarvoa, vaikutusta ja kestävyyttä.

Kokemus on osoittanut, että valtion viranomaiset samoin kuin kansalaisyhteiskunnan toimijat suhtautuvat usein avoimesti toimintavalmiuksien kehittämishjelmiin, mutta tämä ei automaattisesti tuota odotettuja tuloksia. Vastoinkäymiset voivat johtua vähäisestä muutoshalukkuudesta, edunsaajien suuresta vaihtuvuudesta, toimintavalmiuksien kehittämistoimien suunnittelun heikkouksista (esim. kestävä toiminta, epäselvät tavoitteet, edunsaajien hyvin eritasoinen tietämys) tai näiden tekijöiden yhdistelmästä. Nämä riskit on arvioitava huolellisesti toimintavalmiuksien kehittämishjelmiä suunniteltaessa ja vaikutuksia on mitattava tuloksia arvioidessa.⁹

⁹ Ihmisoikeuskoulutuksen arviointiin löytyy opastusta julkaisusta Evaluating human rights training activities (Ihmisoikeuskoulutustoimien arviointi, Yhdistyneiden kansakuntien julkaisu HR/P/PT/1S).

Turvallisuusjoukkojen tietoisuuden ja toimintavalmiuksien kehittäminen seksuaalisen väkivallan torjumiseksi Norsunluurannikolla

Vuonna 2009 suoritetun Norsunluurannikon yleismaailmallisen määräaikaistarkastelun jälkeen kansalaisjärjestö SOS Exclusion hyödynsi UPR:n suosituksia ja laati toimintasuunnitelman, jossa keskityttiin ensisijaisesti ihmisoikeuksiin liittyvien toimintavalmiuksien luomiseen poliisille ja armeijalle. "Järjestimme kaksi työpajaa, joissa käsiteltiin UPR:n antamia naisten oikeuksia koskevia suosituksia", järjestön puheenjohtaja selosti. "Tämä tarjosi tilaisuuden arvioida kyseisten suositusten täytäntöönpa-

notilannetta joidenkin avaintoimijoiden kanssa, joita olivat muun muassa solidaarisuutta, perhettä, naisia ja lapsia koskevien asioiden ministeriö, oikeusministeriö ja UN Women -järjestö." Tämän jälkeen toteutettiin sosiaalinen mobilisointikampanja seksuaalista väkivaltaa vastaan, mikä oli myös yksi UPR:n suosituksista. "Kampanja tarjosi meille tilaisuuden tuoda yhteen kansalaisyhteiskunnan toimijat, uskonnolliset johtajat, solidaarisuus- ja oikeusministeriöt sekä yhteisöt, joiden parissa kampanja toteutettiin."

4.12. Sukupuolinäkökulman sisällyttäminen seurantatoimiin

Seuraavat kysymykset voivat auttaa sisällyttämään sukupuolinäkökulman seurantatoimiin niitä priorisoitaessa:

- Koskevatko priorisoidut suositukset ja niihin liittyvät seurantatoimet lähinnä naisia ja/tai miehiä?
- Kuinka sukupuolinäkökulma on sisällytetty priorisoituun toimenpiteeseen? Sukupuolispesifeillä toimilla ja/tai valtavirtaistamalla sukupuolinäkökulma?
- Kohdistuuko joihinkin oikeuksien haltijoihin moninkertaista syrjintää? Puututtaisiinko seurantatoimilla heidän tilanteeseensa?
- Ovatko suunnitellut toimet tarkoitettu oikeuksien haltijoiden voimaannuttamiseen ja sukupuolisyrjinnän ja epätasa-arvon torjumiseen?
- Konsultoituinko toimenpiteiden priorisointia varten erilaisia oikeuksien haltijoita?

Seurantatoimien toteuttamista koskevia huomioita:

- Kerätään ja raportoidaan tietoja, jotka on eritelty sukupuolen ja jonkin muun erilaisuutta kuvaavan tekijän avulla, kuten ikä, etninen alkuperä, vammaisuus, sosioekonominen asema jne.
- Jos sukupuolispesifejä tietoja ei ole

saatavilla, tämä puute mainitaan erikseen raportoinnissa.

- Tapahtumia, koulutusta ja toimintavalmiuksien kehittämistoimia järjestettäessä varmistetaan sukupuolten tasa-arvo osallistumisen ja kouluttajien tai yhteyshenkilöiden osalta sekä sukupuolisensitiivinen ympäristö (paikka, aika), sisältö ja menetelmät.
- Suoritetaan systemaattinen sukupuolianalyysi.
- Tehdään yhteistyötä sukupuolisensitiivisten kumppaneiden kanssa.
- Sisällytetään vaikuttamis- ja tietoisuuden lisäämistöimiin sukupuolten tasa-arvoa koskevia viestejä ja käytetään sukupuolisensitiivistä kieltä ja kuvia.

4.13. Huomioita osallisuudesta, monimuotoisuudesta ja saavutettavuudesta

Seurantatoimia suunniteltaessa ja toteutettaessa

- on otettava mukaan erilaisia sidosryhmiä
- on varmistettava, että seurantatoimissa kuullaan ja otetaan huomioon erilaisia näkökulmia
- otetaan huomioon erilaisista taustoista olevien ihmisten mahdollisuudet osallistua, mukaan lukien vähemmistöt ja vammaiset henkilöt, ja ryhdytään toimenpiteisiin, jotta asiakirjat ja resurssit olisivat vammaisten henkilöiden saatavilla.

4.14. Suositusten käyttö oikeudellisissa toiminnaissa ja oikeudenkäynneissä

Monet kansalaisyhteiskunnan toimijat tukevat yksityishenkilöitä ja ryhmiä, jotka vaativat oikeuksia tuomioistuimissa tai muissa lainkäyttöelimiä kansallisella, alueellisella ja kansainvälisellä tasolla. Tähän voivat kuulua oikeusapu valittajille, asiantuntijoiden oikeudelliset kannanotot, ihmisoikeuslainsäädännön soveltamisvalmiuksien vahvistaminen tuomareiden, syyttäjien, lakimiesten ja oikeusalan toimivien osalta tai aktivistien ja tuomioistuinten kannustaminen kansainvälisen ihmisoikeuslainsäädännön käyttöön.

Kansainvälisen ihmisoikeuslainsäädännön soveltaminen ja sen soveltamiseen kannustaminen kansallisen ja alueellisen tason oikeusprosesseissa voi vahvistaa ihmisoikeusjuridiikkaa. Esimerkiksi sopimusvalvontaelinten yleiskommentteihin sisältyvät sopimusmääräysten tulkinnat voivat antaa viitteitä siitä, mitä tietty oikeus sisältää, ja kansallinen tuomioistuin voi ottaa tämän huomioon tehdessään päätöksiä. Samoin ihmisoikeusmekanismien viittaukset tiettyihin suosituksiin voivat vahvistaa oikeuksien haltijoiden vaatimuksia.

4.15. Seurantatoimien tulosten ja hyvien käytäntöjen jakaminen

Kansainvälisen ihmisoikeuslainsäädännön ja siihen liittyvien mekanismien voidaan nähdä olevan kaukana oikeuksien haltijoiden todellisuudesta. Kuinka Genevessä olevien riippumattomien asiantuntijoiden suositukset voivat vaikuttaa tavallisten ihmisten elämään? Kuinka ne voivat vaikuttaa niiden vastuunkantajien toimintaan, jotka eivät välttämättä edes tiedä, mikä on sopimusvalvontaelin ja mitä erityisraportoija tekee? Muutoksia voi kuitenkin tapahtua, ja niitä tapahtuukin usein nimenomaan kansalaisyhteiskunnan seurantatyön ansiosta.

Seurantatoimien tulosten ja hyvien käytäntöjen dokumentointi, jakaminen ja levittäminen innostavat muita toimijoita osallistumaan, toistamaan kokemuksia ja mukauttamaan niitä omiin toimintaympäristöihinsä ja prioriteetteihinsa. Ihmisoikeusmekanismien parissa työskentelevät asiantuntijat myös arvostavat suuresti palautetta mekanismien vaikutuksesta.

Geneeristen lääkkeiden saatavuutta koskevat vaatimukset Keniassa

Huhtikuun 20. päivänä 2012 antamassaan merkittävässä tuomiossa Kenian korkein oikeus katsoi, että vuoden 2008 vääräntämisen vastainen laki ei koske geneerisiä lääkkeitä, ja suojeli näin pääsyä kohtuuhintaiseen hoitoon. Asian saattoi vireille kolme HIV-positiivista henkilöä. KELIN, joka on HIV:iin liittyvien ihmisoikeuksien suojelemiseksi ja edistämiseksi työskentelevä ihmisoikeusjärjestö Itä-Afrikassa, tarjosi tutkinta-apua kantajien johtavalle asianajajalle. Tässä vuodesta 2009 vireillä olleessa tapauksessa kyseenalaistettiin vuoden 2008 vääräntämisen vastaisen lain säädökset, jotka uhkasivat ge-

neeristen lääkkeiden maahantuontia, mukaan lukien HIV-positiivisille tarkoitettut antiretroviraaliset lääkkeet (ARV). Oikeutta terveyden valvova YK:n erityisraportoija esitti kantansa ulkopuolisen osapuolen kirjeessä, jota siteerattiin tuomiossa laajasti.

Tuomari Ngugi määräsi päätöksessään, että immateriaalioikeudet eivät saa ohittaa Kenian perustuslaissa säädettyä oikeutta elämään, terveyteen ja ihmisarvoon. Patentinhaltijat eivät näin ollen voi käyttää lakia geneeristen lääkkeiden tuonnin lailliseen torjuntaan, mitä kantajat pelkäsivät.¹⁰

¹⁰ Tuomio löytyy osoitteesta: <http://bit.ly/L1cEu5> (viitattu 24. heinäkuuta 2013).

Potilashoitoa koskevien ihmisoikeustapausten oikeudenkäynteihin liittyvien resurssien ja käytäntöjen jakaminen Itä-Euroopassa ja Keski-Aasiassa

Ihmisoikeudet potilashoidossa -hankkeessa laaditaan maakohtaisia käytännön oppaita lakimiehille, jotka ovat kiinnostuneita edustamaan potilaita ihmisoikeustapauksiin liittyvissä oikeudenkäynneissä. Oppaat ovat käytännöllisiä ja kattavat sekä oikeudenkäynnin että vaihtoehtoiset oikeussuojamekanismit, kuten erityisvaltuutetut ja lääketieteellisiä lupia myöntävät elimet. Niissä myös tarkastellaan potilaiden ja palveluntarjoajien

oikeuksia ja vastuita kansallisella, alueellisella ja kansainvälisellä tasolla sekä käsitellään perusteellisesti sopimusvalvontaelinten juridiikkaa ja erityismenettelyjen toimintaa.

Hankkeella on myös toimijayhteisö eli verkossa oleva foorumi, jossa voi jakaa materiaaleja ja resursseja. Toimijayhteisö jakaantuu kolmeen pääalueeseen: lakiin ja terveyteen liittyvä opetus, ihmisoikeuskoulutus potilashoidossa ja tiedotusvälineet.¹¹

4.16. Osallistuminen ihmisoikeusmekanismien olemassa oleviin seurantamenettelyihin ja käytäntöihin

Ihmisoikeusmekanismien johtamat seurantamenettelyt ja -käytännöt perustuvat yhteistyöhön hallitusten kanssa ja kansalaisyhteiskuntajärjestöjen osallistumiseen. Tämän oppaan seuraavassa osassa kuvataan olemassa olevia seurantamenettelyjä ja -käytäntöjä.

¹¹ <http://health-rights.org/>

5. Ihmisoikeusmekanismien seurantamenettelyt ja -käytännöt

Ihmisoikeusmekanismien keskeisimpänä kiinnostuksen kohteena ja tavoitteena on arvioida ihmisoikeussuosituksia seurannutta muutosta ja saada tietää, mitä on tapahtunut sen jälkeen, kun ihmisoikeusmekanismien menettelyissä on tarkasteltu tiettyä maata, sekä ymmärtää YK:n ihmisoikeusarkkitehtuuriin perustuvaa vaikutusta. Ihmisoikeusmekanismien perustamisesta asti on ollut selvää, että mekanismien merkitys perustuu mekanismien aikaansaamaan myönteiseen muutokseen. Todisteet myönteisestä muutoksesta ovat todisteita mekanismien tehokkuudesta. Tämän ”todisteiden etsinnän” vuoksi kullekin mekanismille on kehitetty erilaisia seurantamenettelyjä. Joistakin on tullut virallisia vakiintuneiden menettelyjen kautta, kuten useiden sopimusvalvontaelinten päätelmien seurantamenettelyistä. Toiset taas ovat johdonmukaisia käytäntöjä, kuten joidenkin erityisraporttien maavierailuistaan laatimat seurantaraportit. Muissa tapauksissa seuranta voi olla tilapäistä, jolloin esimerkiksi perustetaan alueellinen työpaja, jossa jaetaan kokemuksia ihmisoikeussuosituksen täytäntöönpanosta. Näitä lähestymistapoja kuvataan tarkemmin seuraavissa osioissa.

5.1. Ihmisoikeussopimusvalvontaelimet

Päätelmien seurantamenettelyt

Sopimusvalvontaelimet ovat ottaneet käyttöön menettelyjä, joilla avustetaan valtio-osapuolia ryhtymään päätelmiin sisältyvien suositusten tai yksilövalitusmenettelyyn tuoduista tapauksista annettujen päätösten täytäntöönpanoon. Kaikki sopimusvalvontaelimet edellyttävät, että valtiot käsittelevät seurantaan täytäntöönpanosta annettavissa määräaikaishavainnoissaan. Kidutuksen vastainen komitea (CAT-komitea), rotusyrjinnän vastainen komitea (CERD-komitea), ihmisoike-

uskomitea, naisten syrjinnän poistamista käsittelevä komitea (CEDAW-komitea) ja pakotettuja katoamisia käsittelevä komitea (CED-komitea) ovat ottaneet käyttöön virallisia seurantamenettelyjä. Nämä neljä sopimusvalvontaelintä pyytävät päätelmissään valtioita raportoimaan vuoden kuluessa (CEDAW-komitea kahden vuoden kuluessa) toimenpiteistä, joihin ne ovat ryhtyneet nopeasti toteutettavissa olevien erityissuosituksen tai ”ensisijaisten huolenaiheiden” perusteella. Komiteat nimittävät seurantaan raportoin tai koordinaattorin, joka vastaa valtio-osapuolten antamien seurantaraporttien arvioinnista ja esittelystä

komitealle. Jotkut sopimusvalvontaelinten jäsenet ovat tehneet vierailuja valtioihin näiden kutsusta seuratakseen raportin laadintaa ja päätelmien täytännönpanoa.

Ihmisoikeuskomitean vastaanotettua valtion seurantaraportin seurantamenettelyistä vastaava erityisraportoija laatii edistysraportin jokaisesta istunnosta. Raportti sisältää tiivistelmän valtion seurantaraportista ja kansalaisyhteiskuntajärjestöiltä ja muista lähteistä saaduista tiedoista sekä komitean arvioinnin, joka perustuu komitean seurannalle asetamiin arviointikriteereihin (ks. alla oleva taulukko). Lisäksi komitea antaa valtiolle tiedoksi seurantaraportista tehdyn päätöksen. Jos valtio ei tee yhteistyötä seurantaprosessissa tai ryhtyy toimenpiteisiin, joita komitea pitää epätydyttävänä, raportoija voi pyytää kokouksen järjestämistä valtio-osapuolen edustajan kanssa.

» Kuinka kansalaisyhteiskunta voi osallistua?

Kansalaisyhteiskunnan toimijat voivat antaa tietoja seurantamenettelyn puitteissa samalla tavoin kuin ne voivat toimittaa varjo- tai vaihtoehtoisia raportteja valtio-osapuolten raporttien ja asialuetteloiden käsittelyyn. Toimijoiden esityksissä olisi tällöin erityisesti keskityttävä annetuissa päätelmissä seurantamenettelyä varten määriteltyihin suosituksiin ja niissä olisi esitettävä tiivistetyt tiedot¹² viranomaisten toimista ja arvioitava niiden tehokkuutta. Samoin voidaan mainita, jos valtio ei ole ryhtynyt suositusten täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin. Kansalaisyhteiskunnan toimijat saattavat myös haluta kommentoida valtioiden esittämiä vastauksia. Kansalaisyhteiskunnan toimijoiden seurantamenettelyyn jättämiin esityksiin sovelletaan samoja sääntöjä kuin valtio-osapuolten raporttien ja asialuetteloiden käsittelyyn annettuihin esityksiin ja ne katsotaan julkisiksi tiedoiksi, jotka julkaistaan ihmisoikeusvaltuutetun toimiston verkkosivustolla, tai luottamuksellisiksi, jos esityksen tehnyt järjestö tätä pyytää.

Ihmisoikeuskomitean seurannalle asettamat arviointikriteerit

Vastaus/toimenpide on tyydyttävä

A Vastaus suurelta osin tyydyttävä

Vastaus/toimenpide on osittain tyydyttävä

B1 On ryhdytty merkittäviin toimenpiteisiin, mutta tarvitaan lisätietoja

B2 On ryhdytty alustaviin toimenpiteisiin, mutta tarvitaan lisätietoja

Vastaus/toimenpide ei ole tyydyttävä

C1 Vastaus on saatu, mutta toteutetuilla toimenpiteillä ei panna suositusta täytäntöön

C2 Vastaus on saatu, mutta se ei liity suositukseen

Komitean kanssa ei ole tehty yhteistyötä

D1 Vastausta ei ole saatu määräajassa tai mihinkään raportissa esitettyyn erityiskysymykseen ei ole saatu vastausta

D2 Vastausta ei ole saatu muistutuksesta (muistutuksista) huolimatta

Toteutetut toimenpiteet ovat komitean suositusten vastaisia

E Vastauksesta ilmenee, että toteutetut toimenpiteet ovat komitean suositusten vastaisia

¹² CEDAW-komitea edellyttää, että esitykset saavat sisältää enintään 3500 sanaa.

CRC-komitean päätelmien käyttö kansallisella tasolla

Child Rights Connect -järjestö on koonnut yhteen kansalaisyhteiskunnan toimijoiden ja kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden seurantatoimiin liittyviä tapaustutkimuksia edistääkseen jaksottaisen lähestymistavan soveltamista lapsen oikeuksien komitean (CRC-komitea) raportointiprosessiin osallistumisessa ja kannustaakseen kansalaisyhteiskuntaa hyödyntämään täysimääräisesti CRC-komitean suosituksia vaikuttamistyössään.¹³

Sopimusvalvontaelinten jäsenet voivat myös osallistua alueellisiin, seutukunnallisiin tai kansallisiin työpajoihin, joissa käsitellään täytäntöönpanoa ja joita kansalaisyhteiskunta, YK:n järjestöt ja ihmisoikeusvaltuutetun toimisto tai hallitukset järjestävät. Kansalaisyhteiskuntaa kannustetaan osallistumaan näihin työpajoihin.

Yksilövalituksista annettujen päätösten seuranta

Ihmisoikeussopimusvalvontaelimet voivat tietyissä tilanteissa käsitellä yksilövalituksia tai yksityishenkilöiden tiedonantaja.¹⁴ Yksilövalitusmenettelyssä kuka tahansa yksityishenkilö, joka väittää tietyn sopimuksen mukaisten oikeuksien tulleen loukatuksi, voi jättää sopimusvalvontaelimelle valituksen valtiota vastaan, joka on sopimuksen sopimuspuolena ja tunnustanut sopimusvalvontaelimen toimivaltuudet käsitellä yksilövalituksia. Valitusta arvioidaan ensin käsiteltäväksi ottamista koskevien vaatimusten perus-

Kidutuksen vastaisen alakomitean seurantavierailut

Kidutuksen vastainen alakomitea (SPT), joka perustettiin vuonna 2007 kidutuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan nojalla, suorittaa tiedonhankintavierailuja valtio-osapuolten alueella sijaitseviin rangaistuslaitoksiin ja muihin paikkoihin, joissa henkilöiltä on riistetty vapaus, mukaan lukien poliisilaitokset, vankilat, mielisairaalat ja muut sosiaaliset hoitolaitokset. Maavierailun päätteeksi alakomitea kertoo suosituksensa ja havaintonsa kyseiselle valtiolle luottamuksellisessa raportissa.

SPT voi ehdottaa lyhyttä seurantavierailua sääntömääräisen vierailun jälkeen, jos se katsoo tämän tarpeelliseksi. SPT suoritti ensimmäisen seurantavierailunsa Paraguayhin syyskuussa 2010, ja kansalaisyhteiskunta osallistui siihen.

teella. Jos valitus hyväksytään käsiteltäväksi, sitä arvioidaan sen tosiseikkojen perusteella ja sopimusvalvontaelin tekee päätöksen siitä, onko sopimusmääräystä loukattu. Jos sopimusvalvontaelin katsoo valittajan (valittajien) tulleen loukatuksi, se edellyttää valtiota yleensä kuuden kuukauden kuluessa antamaan tietoja toimenpiteistä, joihin se on ryhtynyt sopimusvalvontaelimen päätöksen täytäntöön panemiseksi. Tämän jälkeen valtion vastaus toimitetaan valittajalle (valittajille), joka voi kommentoida valtion vastausta.

Jotkin sopimusvalvontaelimet, erityisesti ihmisoikeuskomitea, CAT-komitea, CERD-komitea ja

¹³ <http://www.childrightsnet.org/NGOGroup/CRC/FollowUp/>

¹⁴ Heinäkuussa 2013 tämä menettely oli käytettävissä seuraavien sopimusten yhteydessä: kansalaisyhteiskuntaa ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus, kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskeva kansainvälinen yleissopimus, kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastainen yleissopimus, kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus, yleissopimus kaikkien ihmisten suojelemiseksi tahdonvastaiselta katoamiselta, taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus ja yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista. Menettely tulee voimaan siirtotyöläisten ja heidän perheenjäsentensä oikeuksien suojaamista koskevan kansainvälisen yleissopimuksen osalta, kun 10 valtiota on antanut 77 artiklan mukaisen julistuksen, ja lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen osalta, kun 10 valtiota on ratifioinut yleissopimuksen viimeisimmän valinnaisen pöytäkirjan.

Ihmisoikeuksia koskevien päätösten täytäntöönpanon arviointi

Vuonna 2010 Open Society Justice Initiative -ohjelma julkaisi raportin From judgment to justice - Implementing international and regional human rights decisions (Tuomiosta oikeudenmukaisuuteen - kansainvälisten ja alueellisten ihmisoikeuksia koskevien päätösten täytäntöönpano), jossa tarkastellaan kansallisten ja alueellisten ihmisoikeuselinten (YK:n sopimusvalvontaelimet sekä Afrikan, Euroopan ja Amerikan maiden järjestelmien elimet) päätösten täytäntöönpanoon liittyviä haasteita. Raportissa katsotaan, että 25:n viime vuoden aikana tehdyistä saavutuksista huolimatta kaikki viisi järjestelmää ovat kohdanneet esteitä

yrittäessään saada päätöksillään aikaan todellisia muutoksia. Useissa tapauksissa keskeiset päätökset eivät ole johtaneet merkittäviin uudistuksiin.

Sopimusvalvontaelinten päätösten täytäntöönpanoa analysoitaessa raportissa todetaan, että ”yleisesti ottaen täytäntöönpano on onnistunut merkittävää poliittista näkyvyyttä saaneissa tapauksissa ja niissä tapauksissa, joissa valituksen kohteena olevassa valtiossa on valistunut oikeusvaltioperinne. Täytäntöönpano on johtuu usein vahvasta kansalaisyhteiskunnasta, joka pystyy täydentämään komitean seurantapyrkimyksiä ja saamaan aikaan muuta painostusta kansallisella tasolla.”

CEDAW-komitea, ovat ottaneet käyttöön menettelyjä komiteoiden päätösten täytäntöönpanon valvomiseksi. Tällaisiin menettelyihin sisältyy raportin nimittäminen ja hänen valtuuttamisensa seuraamaan päätösten täytäntöönpanoa. Raportit nimitetään määrääjäksi tai CEDAW-komitean tapauksessa tiettyjen tapausten seuraamiseen. Jos valtion niitä toimenpiteitä koskevat vastaukset, joihin päätösten toimeenpanemiseksi on ryhdytty, ovat joko epätydyttäviä tai niitä ei ole saatavilla, raportit voi järjestää neuvotteluja valtio-osapuolen diplomaattisten edustajien kanssa. Yleensä kyseeseen tulevat Geneven tai New Yorkin pysyvissä edustustoissa olevat diplomaatit.

» Kuinka kansalaisyhteiskunta voi osallistua?

Jos kansalaisyhteiskunnan toimijat ottavat osaa yksilövalituksiin (esimerkiksi siksi, että ne ovat auttaneet valittajaa vetoituksen jättämisessä), ne voivat antaa tietoja päätöksen täytäntöönpanosta.

5.2. Ihmisoikeusneuvosto

Ihmisoikeusneuvoston työn seuranta

Yleiskokouksen päätöslauselmassa nro 60/251, jolla perustettiin ihmisoikeusneuvosto (jäljempänä ”neuvosto”), päätettiin, että neuvoston työmenetelmien on mahdollistettava suosituksista ja niiden täytäntöönpanosta käytävät seurantakeskustelut.

Neuvosto seuraa ihmisoikeusasioita, joita se käsittelee seuraavasti:

- Neuvosto viittaa selkeästi seurantaan hyväksymissään päätöslauselmissa ja päätöksissä. Päätöslauselmat sisältävät yleensä määräyksiä, joissa todetaan, että neuvosto ”käsittelee asiaa edelleen”. Tämä tarkoittaa, että aiheesta keskustellaan neuvoston tulevassa istunnossa.
- Neuvosto kokoontuu sääntömääräisiin ja erityisistuntoihin esityslistalla toistuvasti olevien asioiden perusteella. Sääntömääräisissä istunnoissa käsitellään yleensä toistuvia asioita, mutta erityisistuntoja saatetaan myös kutsua koolle käsittelemään samaa tai samankaltaista aihetta (esimerkiksi Syyrian arabitasavallan ihmisoikeustilannetta koskevat erityisistunnot vuosina 2011 ja 2012).
- Neuvosto antaa mekanismeilleen, mukaan lukien erityismenettelyt, avustaville toimielimilleen tai OHCHR:lle tehtäväksi ryhtyä tiettyihin toimiin ja raportoida näistä neuvostolle sen tulevassa istunnossa. Neuvosto voi myös päättää perustaa tilapäisen mekanismin, kuten tutkintakomitean tai tiedonhankintavaltuuskunnan, jolla on valtuudet tutkia ihmisoikeusloukkauksia ja toimittaa raportit havainnoista neuvoston käsiteltäväksi. Muita neuvoston tyyppisesti antamia tehtäviä ovat tutkimusten toteuttaminen tai asiantuntijakokousten tai paneelien järjestäminen.

» Kuinka kansalaisyhteiskunta voi osallistua?

Edellä kuvatut seurantakeinot ovat neuvoston vakiotyömenetelmiä. Näin ollen kansalaisyhteiskunnalla on vastaavat osallistumiskeinot, joihin kuuluu kansalaisjärjestöjen mahdollisuus toimia neuvonantajana ECOSOCissa, jolloin ne voivat antaa kirjallisia ja suullisia lausuntoja sekä järjestää oheistapahtumia. Ne kansalaisjärjestöt, jotka eivät matkusta Geneveen osallistuakseen ihmisoikeusneuvoston istuntoon, voivat antaa suullisia lausuntoja videoviestien välityksellä joistakin esityslistalla olevista asioista. Lisätietoja löytyy OHCHR:n julkaisuista Handbook for civil society - Working with the United Nations human rights programme (Kansalaisyhteiskunnan käsikirja - yhteistyö Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeusohjelmien kanssa) ja Practical Guide for civil society on the Human Rights Council (Ihmisoikeusneuvostoa koskeva käytännön opas kansalaisyhteiskunnalle)¹⁵ sekä OHCHR:n verkkosivustolta¹⁶.

Kirjallisten ja suullisten lausuntojen ja oheistapahtumien lisäksi vakiokäytäntönä on pyytää kansalaisyhteiskunnan toimijoita osallistumaan tutkimuksiin ja neuvoston johdolla järjestettäviin asiantuntijakokouksiin ja -paneelisiin. Kansalaisjärjestöt voivat myös osallistua avoimiin, epävirallisiin kokouksiin, joita järjestetään neuvoston rinnalla ja joissa keskustellaan päätöslauselmien luonnosteksteistä.

Lopuksi on syytä mainita, että neuvoston päätöslauselmat ja päätökset heijastavat valtioiden sitoutumista ihmisoikeuksien suojeluun ja edistämiseen. Jälleen kerran kansalaisyhteiskunta voi kartoittaa, priorisoida ja toteuttaa toimia painostaakseen valtioita neuvoston päätöslauselmissa ja päätöksissä ilmaistujen, kansalaisyhteiskunnan toimijoille tärkeiden ihmisoikeusvelvoitteiden täytäntöönpanoon.

Avustavat toimielimet, mekanismit ja valtuudet

Neuvoston avustavat toimielimet ja mekanismit julkaisevat suuren määrän suosituksia. Näitä ovat muun muassa:

- yleismaailmallinen määräaikaistarkastelu (ks. tämän oppaan kohta 5.4)

- ihmisoikeusneuvoston neuvoa-antava komitea
- valitusmenettely
- erityismenettelyt (ks. tämän oppaan kohta 5.3)
- sosiaalifoorumi
- vähemmistöasioiden foorumi
- alkuperäiskansojen oikeuksia koskeva asiantuntijamekanismi
- yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia käsittelevä foorumi.

Ohjeita kansalaisyhteiskunnan näihin elimiin osallistumista varten löytyy OHCHR:n julkaisuista Handbook for civil society - Working with the United Nations human rights programme (Kansalaisyhteiskunnan käsikirja - yhteistyö Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeusohjelmien kanssa), Practical Guide for civil society on the Human Rights Council (Ihmisoikeusneuvostoa koskeva käytännön opas kansalaisyhteiskunnalle) ja Practical Guide on the Social Forum (Sosiaalifoorumia koskeva käytännön opas).¹⁷

5.3. Erityismenettelyt

Maavierailujen seuranta

Voidakseen vierailla tietyssä maassa erityismenettelyjen valtuutetut tarvitsevat kutsun sen hallitukselta. Erityismenettelyissä seurataan valtuutettujen tekemiä vierailupyynnöjä

- julkaisemalla vierailupyynnöt erityismenettelyjen raporteissa ja verkkosivuilla, julkisissa tapahtumissa ja tiedostusvälineissä
- järjestämällä kokouksia kyseessä olevien maiden diplomaattisten edustajien kanssa
- tekemällä työvierailuja (esim. akateemisia vierailuja) kyseiseen maahan tai kyseiselle alueelle virallisen kutsun esittämisen pohjustamiseksi
- tekemällä pyynnöistä virallisia muistutuksia ja julkistamalla ne.

¹⁵ Julkaisut ovat saatavilla osoitteessa <http://www.ohchr.org/EN/AboutUs/Pages/CivilSociety.aspx>.

¹⁶ <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/Pages/NgoParticipation.aspx>

¹⁷ Julkaisut ovat saatavilla osoitteessa <http://www.ohchr.org/EN/AboutUs/Pages/CivilSociety.aspx>.

Erityismenettelyissä on kehitetty erilaisia seurantakäytäntöjä, joita sovelletaan vierailun jälkeen. Näitä ovat muun muassa:

1. Seurantavierailut. Useat valtuutetut tekevät vierailuja seuratakseen aikaisempia maavierailuja. Näiden vierailujen aikana arvioidaan perusteellisesti edistystä ja takaiskuja aiemman vierailun havaintoihin ja suosituksiin verrattuna. Seurantavierailut ovat hyvä käytäntö, mutta ainoastaan muutamat erityismenettelyjen valtuutettujen 40-50:stä vuosittain tekemästä vierailusta ovat seurantavierailuja rajallisten resurssien vuoksi.

2. Seurantaraportit. Useat valtuutetut julkaisevat seurantaraportteja hallituksen, kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden ja kansalaisyhteiskunnan antamien tietojen perusteella. Tahdonvastaisia katoamisia käsittelevä työryhmä, kidutusta käsittelevä erityisraportoija, laittomia,

sattumanvaraisia tai mielivaltaisia teloituksia käsittelevä erityisraportoija, ihmisoikeuksia ja äärimmäistä köyhyyttä käsittelevä erityisraportoija ja uskonnon tai vakaumuksen vapautta käsittelevä erityisraportoija ovat kehittäneet kiinnostavia käytäntöjä maavierailujen seurantaraportteja varten.

3. Seurantatapahtumat. Kansalliset, alueelliset tai kansainväliset seurantatapahtumat voivat olla hyödyllisiä edistymisen arvioimiseksi ja maavierailujen perusteella annettujen suositusten täytäntöönpanosta saatujen kokemusten ja siihen liittyvien haasteiden jakamiseksi riippumatta siitä, järjestetäänkö niitä erityismenettelyjen, hallitusten, kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden, kansalaisyhteiskunnan tai OHCHR:n aloitteesta. Tällaiset tapahtumat voidaan järjestää pyöreän pöydän keskusteluina, asiantuntijatapaamisina tai konferensseina.

Esimerkkejä maavierailujen seurannasta

Lapsikauppaa, -prostituutiota ja -pornografiaa käsittelevä erityisraportoija

- 2012: Guatemala (A/HRC/22/54/Add.1)

Kidutusta ja muuta julmaa, epäinhimillistä ja halventavaa kohtelua tai rangaistusta käsittelevä erityisraportoija

- 2012: Uruguay (A/HRC/22/53/Add.3)

Rasismien nykymuotoja, rotusyrjintää, muukalaisvihaa ja suvaitsemattomuutta käsittelevä erityisraportoija

- 2011: Unkari (A/HRC/20/33/Add.1)

Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa, sen syitä ja seurauksia käsittelevä erityisraportoija

- 2011: Amerikan yhdysvallat (A/HRC/17/26/Add.5)
- 2010: El Salvador

(A/HRC/17/26/Add.2)
ja Algeria (A/HRC/17/26/Add.3)

Ihmisoikeuksien ja perusvapauksien edistämistä ja suojelua terrorismin vastaisessa toiminnassa käsittelevä erityisraportoija

- 2011: Tunisia (A/HRC/16/51/Add.2)

Tahdonvastaisia katoamisia käsittelevän työryhmän seurantaraportit

Vuonna 2010 tahdonvastaisia katoamisia käsittelevä työryhmä otti seurantaraportteissaan käyttöön mallin, joka koostuu työryhmän suosituksia heijastelevista taulukoista, lyhyestä tilannekuvauksesta maavierailun aikana ja niiden toimien yleiskatsauksesta, joihin on ryhdytty työryhmän sekä valtiollisista että ei-valtiollisista lähteistä keräämien tietojen perusteella. Tästä lähtien työryhmä on julkaissut seurantaraportteja tahdonvastaisten katoamisten tilanteesta tapahtuneista edistysaskelista ja takaiskuista Kolumbiaan, El Salvadoriin, Guatemalaan, Hondurasiin, Marokkoon ja Nepaliin tekemiensä maavierailujen jälkeen.

Uskonnon tai vakaumuksen vapautta käsittelevän erityisraportoijan seurantataulukot

Uskonnon tai vakaumuksen vapautta käsittelevä erityisraportointi lähettää maavierailujen jälkeen seurantakirjeitä saadakseen ajantasaista tietoa suosittelun täytäntöönpanosta kansallisella tasolla. Seurantataulukot maista, joissa raportointia on vierailtu vuodesta 2005, sisältävät maaraaporttien päätelmät ja suositukset sekä seurantatietoja, joita on saatu asiaankuuluvista YK:n asiakirjoista, kuten yleismaailmallisen määräaikaistarkastelun, erityismenettelyjen ja sopimusvalvontaelinten asiakirjoista.¹⁸

» Kuinka kansalaisyhteiskunta voi osallistua?

• Vierailupyynnöt

» Ehdotetaan valtuutetuille, että nämä pyytäisivät päästä vierailemaan kyseiseen maahan, ja annetaan olennaisia tietoja vierailun perustelemiseksi.

» Pysytellään ajan tasalla vireillä olevista vierailupyynnöistä seuraamalla OHCHR:n kansalaisyhteiskunnalle sähköpostitse lähettämiä päivityksiä.

» Vaikutetaan hallitukseen ja muihin asiaankuuluviin sidosryhmiin (esim. parlamentin jäsenet, diplomaattiset edustustot) vierailupyynnöiden varmistamiseksi.

• Osallistutaan seurantavierailujen valmisteluun ja toteuttamiseen.

• Annetaan tietoja seurantaraportteja varten.

• Ehdotetaan seurantatapahtumia ja osallistutaan niihin sekä mahdollisuuksien mukaan järjestetään niitä.

Tiedottaminen alkuperäiskansojen tilanteesta tehdyistä havainnoista Chilessä ja Argentiinassa

Tammikuussa 2010 alkuperäiskansojen ihmisoikeus- ja perusvapauttilannetta käsittelevä erityisraportointi järjesti Chilen alkuperäiskansojen oikeuksia koskevan videokonferenssin. Videokonferenssi lähetettiin samanaikaisesti viidessä Chilen kaupungissa kansalaisyhteiskunnan toimijoiden ja OHCHR:n Etelä-Amerikan aluetoimiston avustuksella. Esitelmässään erityisraportointi avasi maaraaportissa esittämiään päätelmiä ja havaintoja. Vuonna 2012 erityisraportointi järjesti samanlaisen tapahtuman Argentiinassa, jossa videokonferenssia isännöi YK:n maaryhmä.

Orjuutta koskeva työpaja Mauritaniassa

Tammikuussa 2013 orjuuden nykymuotoja käsittelevä erityisraportointi osallistui seuranta-työpajaan, jossa käsiteltiin hänen Mauritaniaan tekemänsä maavierailun jälkeen antamien suositusten täytäntöönpanoa. Työpajaan osallistuneet hallituksen edustajat ja kansalaisjärjestöt laativat tiekartan erityisraportoinnin antamien suositusten täytäntöönpanemiseksi. OHCHR:n Mauritania-toimisto on tehnyt yhteistyötä kansalaisjärjestöjen kanssa kannustaakseen hallitusta virallisesti hyväksymään tiekartan ja panemaan sen täytäntöön.

¹⁸ <http://www.ohchr.org/EN/Issues/FreedomReligion/Pages/Visits.aspx>

Tiedonantojen seuranta

Kaikki erityismenettelyt toimittavat yhteiset tiedonantoraportit ihmisoikeusneuvostolle sen jokaiseen sääntömääräiseen istuntoon. Tiedonantoraportit julkaistaan kolme kertaa vuodessa, ja ne sisältävät lyhyen tiivistelmän kyseessä olevalle maalle tai muulle taholle esitetystä väitteistä. Lähetettyjen tiedonantojen tekstisisällöt ja hallitusten vastaukset ovat saatavilla linkkien kautta. Erityismenettelyt voivat vastaanottaa ja tarkastella lisätietoja tapauksesta, josta on lähetetty tiedonanto. Lisätietoja antavat yleensä samat lähteet, jotka toimittivat alkuperäiset tiedot. Vuonna 2012 erityismenettelyt vastaanottivat tiedonantoihin liittyviä lisätietoja 21 prosentissa tapauksista.

Erityismenettelyjen edustajat voivat lähettää

seurantatiedonantoja, kun uusi puuttuminen tilanteeseen vaikuttaa tapahtumien perusteella aiheelliselta. Monet seurantatiedonannot perustuvat toimitettuihin lisätietoihin. Vuonna 2012 tiedonannoista 31 prosenttia oli seurantatiedonantoja.

Tiedonantoja seurataan maavierailujen aikana ja diplomaattisin neuvotteluin kyseisten valtioiden edustajien kanssa. Muutamissa symbolisissa tapauksissa erityismenettelyjen edustajat voivat julkaista lehdistötiedotteita.

Tiedonantoja seurataan myös valtuutettujen vuosiraporteissa tehtyjen havaintojen perusteella. Havainnot koskevat lähinnä maassa raportointijakson aikana tapahtuneiden ihmisoikeusloukkausten kehityssuuntauksia ja tyyppisiä mutta myös yksittäistapauksia.

Oikeutta rauhanomaiseen kokoontumis- ja yhdistymisvapauteen käsittelevän erityisraportoinnin havainnot

Saatuaan toimivaltuudet vuonna 2010 erityisraportoinnin on antanut havainnoistaan kaksi raporttia, joissa hän on toistamiseen ilmaissut tiettyjä ihmisoikeusloukkaustapauksia koskevat huolenaiheensa erityisesti hallitusten tiedonantoihin antamien vastausten pohjalta.

Mielivaltaisia vangitsemisia käsittelevän työryhmän tietokanta

Vuonna 2011 käyttöön otettu mielivaltaisia vangitsemisia käsittelevän työryhmän tietokanta on käytännöllinen tutkimusväline, josta voi etsiä työryhmän vuodesta 1991 antamia kannanottoja. Tietokanta helpottaa kannanottojen kvalitatiivista ja kvantitatiivista analysointia ja voi auttaa mielivaltaisen vangitsemisen uhreja, käytännön toimijoita ja muita, jotka jättävät työryhmän tutkittavaksi tapauksia, joissa on kyse väitetystä mielivaltaisesta vangitsemisesta.¹⁹

Tahdonvastaisten katoamistapausten seuranta

Tahdonvastaisia katoamisia käsittelevä työryhmä pyrkii saamaan aikaan viestintäkanavan kyseessä olevien perheiden ja hallitusten välille. Kaikki oleelliset selvittämätöntä tapausta koskevat lisätiedot, joita tietolähteiden edustajilta saadaan, toimitetaan kyseessä olevalle hallitukselle. Kaikki hallitusten tietyistä tapauksista antamat tiedot toimitetaan eteenpäin tietolähteiden edustajille. Työryhmä toimittaa valtioiden kadonneen henkilön kohtalosta tai olinpaikasta antamat vastaukset tietolähteen edustajalle ja pyytää tätä esittämään havaintonsa tai lisätietoja. Jos tietolähteen edustaja ei vastaa kuuden kuukauden kuluessa tai jos se kiistää hallituksen tiedot perusteiden, joiden työryhmä katsoo olevan kohtuuttomia, tapaus katsotaan selvitettyksi. Tapaukset ovat avoimia kunnes ne selvitetään, niiden tutkinta keskeytetään tai tehdään päätös lopettaa niiden tutkinta. Työryhmä muistuttaa kyseessä olevia hallituksia kerran vuodessa tapauksista, joita ei vielä ole selvitetty, ja kolme kertaa vuodessa kiireellisiä toimia vaativista tapauksista, joista on tiedotettu edellisen istunnon jälkeen. Työryhmä antaa kyseessä olevalle hallitukselle tai tietolähteen edustajalle pyynnöstä ja mahdollisuuksien mukaan päivitettyjä tietoja tietyistä tapauksista.²⁰

¹⁹ <http://www.unwgadatabase.org/un/>

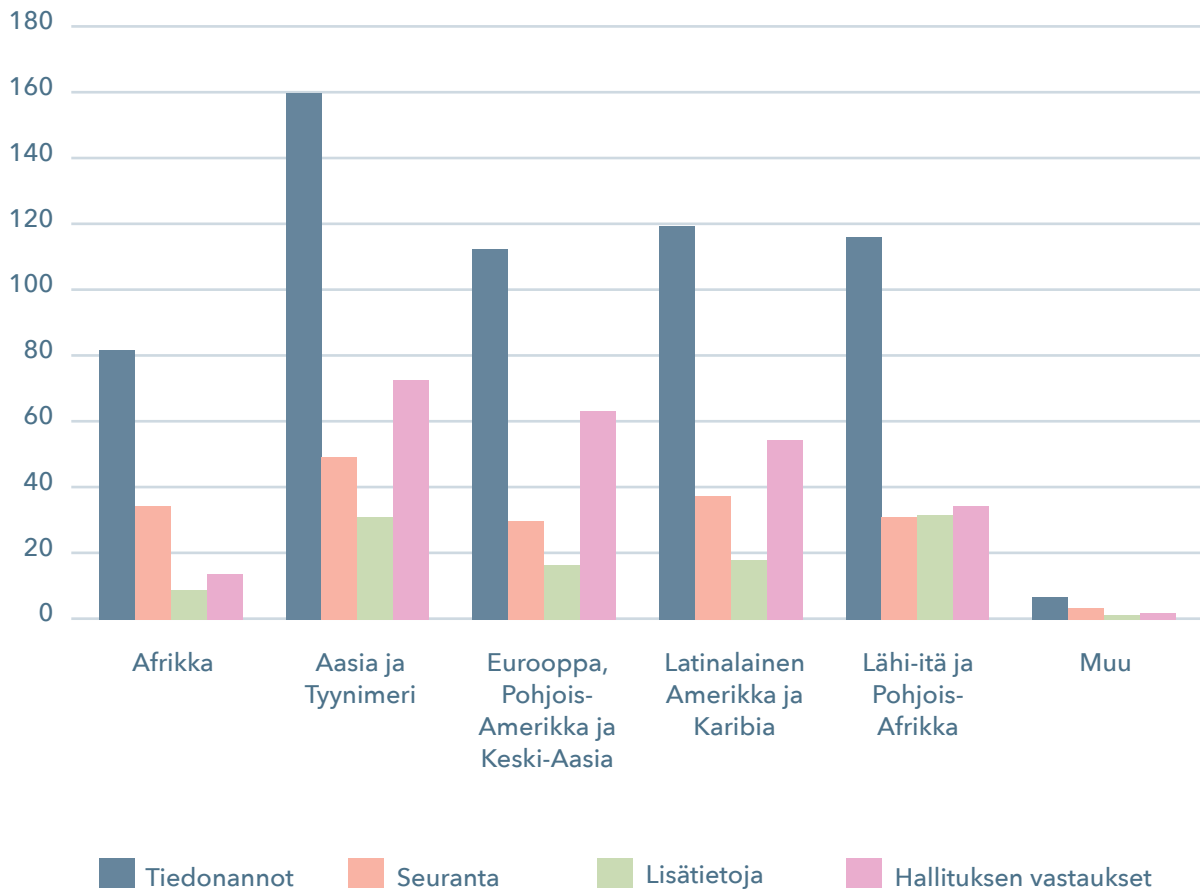
²⁰ Lisätietoja työryhmän uudistetusta työmenetelmistä löytyy asiakirjasta A/HRC/10/9, liite 1.

» **Kuinka kansalaisyhteiskunta voi osallistua?**

- Tarkastamalla tiedonantoraportit säännöllisesti saadakse tiedon kansalaisyhteiskuntaa kiinnostavista tilanteista ja tapauksista annetuista tiedonannoista.
- Levittämällä raportteja laajasti paikallisten, alueellisten, kansallisten ja kansainvälisten verkostojen kautta saadakse lisätietoja tapauksista.
- Toimittamalla päivitettyjä tietoja edelliseen tiedonantoon liittyvästä myönteisestä tai kielteisestä kehityksestä.
- Tarkastelemalla hallitusten vastauksia ja lähettämällä niistä kommentteja erityismenettelyille
- Pitämällä säännöllisesti yhteyttä erityismenettelyjen valtuutettujen kanssa näiden OHCHR:n tukiryhmien kautta.
- Kansalaisyhteiskunnan toimijoita pyydetään käyttämään sähköpostiosoitetta urgent-action@ohchr.org tai kyseessä olevan erityismenettelyn valtuutetun yleistä sähköpostiosoitetta. Erityismenettelyjen luettelo on saatavilla osoitteessa: <http://goo.gl/5qoNL>

Tiedonannot ja niiden seuranta alueittain vuonna 2012

Aihekohtaisten raporttien seuranta

Erytymenettelyissä on vakiokäytäntönä järjestää tapahtumia tai osallistua tapahtumiin, joissa esitellään tai käsitellään niiden vuotuisia ihmisoikeusneuvostolle tai yleiskokoukselle annettavia aihekohtaisia raportteja. Nämä voivat olla neuvoston istunnon tai muiden konferenssien tai työpajojen aikana järjestettäviä oheistapahtumia. Yleisenä käytäntönä on julkaista lehdistö- tai verkkotiedotteita raportin aihealueista ja järjestää niistä lehdistötilaisuuksia. Tiedostusvälineiltä voidaan saada huomiota aihekohtaisissa raporteissa käsitelyihin ihmisoikeuskysymyksiin myös järjestämällä aihekohtaisia kansainvälisiä tapahtumapäiviä.

Verkkopohjaiset työkalut: uskonnon tai vakaumuksen vapautta koskeva yhteenveto ja kidutuksen vastainen aloite

Uskonnon tai vakaumuksen vapautta koskeva yhteenveto

Vuonna 2011 tuli kuluneeksi 25 vuotta siitä, kun uskonnon tai vakaumuksen vapautta käsittelevälle erityisraportoijalle annettiin toimivaltuudet. Tämän merkkipaalun yhteydessä julkaistiin uskonnon tai vakaumuksen vapautta koskeva yhteenveto, jossa esiteltiin vuodesta 1986 palvelleen neljän valtuutetun havaintoja ja suosituksia. Vaikuttamis-, kasvatus- ja tutkimusvälineeksi tarkoitettuun yhteenvetoon sisältyy aiheittain järjestettyjä katkelmia valtuutettujen raporteista vuosilta 1986–2011.²¹

Kidutuksen vastainen aloite

Vuonna 2013 kidutusta käsittelevä erityisraportoi perusti verkkofoorumin, jossa on tietoa seurantatoimista, mukaan lukien kaikki aihe- ja maakohtaiset raportit ja havaintoraportit sekä lehdistötiedotteet, haastattelut, konferenssit, kuulemiset, kommenttiartikkelit ja muut tiedostusvälineiden reportaasit, jotka koskevat maavierailujen ja aihekohtaisten raporttien seuranta.²²

» Kuinka kansalaisyhteiskunta voi osallistua?

- Järjestämällä²³ oheistapahtumia aihekohtaisen raportin teemoista ihmisoikeusneuvoston istunnon aikana tai osallistumalla niihin.
- Viittaamalla aihekohtaisten raporttien havaintoihin ja suosituksiin vahvistaakseen kansalaisyhteiskunnan toimijoiden toimia (esim. vaikuttaminen, valmiuksien kehittäminen, tietoisuuden lisääminen, valvonta).

5.4. Yleismaailmallinen määräaikaistarkastelu

Yleismaailmallisen määräaikaistarkastelun ensimmäinen kierros saatiin päätökseen lokakuussa 2011, jolloin kaikki YK:n jäsenvaltiot olivat läpikäyneet tarkastelun. Toisen ja sitä seuraavien kierrosten aikana valtioiden odotetaan antavan tietoja toimenpiteistä, joihin ne ovat ryhtyneet ensimmäisen tarkastelun suositusten täytäntöön panemiseksi, ja muusta kehityksestä. Säännöllisiä päivityksiä voidaan lisäksi antaa ihmisoikeusneuvoston istunnoissa esityslistan kohdassa 6, joka koskee UPR:ää. Sekä valtiot että kansalaisjärjestöt voivat antaa päivitystietoja väliraporteissa ja suullisissa ja kirjallisissa lausunnoissa.

Raportointi ihmisoikeusneuvostolle UPR:n täytäntöönpanosta Kolumbiassa

Kolumbialaisten juristien komissio antaa ihmisoikeusneuvostolle säännöllisiä päivityksiä yleisen keskustelun kohdassa 6, joka on varattu UPR:lle. Kolumbialaisten juristien komissio tiedottaa näiden päivitysten välityksellä Kolumbian hallituksen edistyksessä UPR:n suositusten täytäntöönpanossa.

» Kuinka kansalaisyhteiskunta voi osallistua?

- Sidosryhmien raportin tiivistelmään sisällytettävii tietoja toimitettaessa on tärkeää liittää mukaan analyysi siitä, kuinka valtio on toteuttanut tai jättänyt toteuttamatta ensimmäisen kierroksen suositukset.

²¹<http://www.ohchr.org/EN/Issues/FreedomReligion/Pages/Standards.aspx>

²²<http://antitorture.org>

²³ Oheistapahtumia voivat järjestää ainoastaan ECOSOCissa neuvonantajina olevat kansalaisjärjestöt.

- Kansalaisyhteiskunnan toimijat voivat informoida tarkastelua suorittavia valtioita analyysistään, joka koskee valtion täytäntöönpanossa saavuttamaa edistystä. Etenkin voidaan informoida niitä valtioita, jotka laativat suosituksia ensimmäisessä tarkastelussa.
- Kansalaisjärjestöt, joilla on ECOSOCissa neuvonantajan asema, voivat toimittaa ihmisoikeusneuvostolle esityslistan kohdassa 6 kirjallisia ja suullisia lausuntoja, joissa annetaan päivitettyjä tietoja valtioiden UPR:n

suositusten täytäntöönpanossa saavuttamasta edistyksestä ja siinä olevista haasteista.

Ohjeita kansalaisyhteiskunnalle näiden elinten toimintaan osallistumista varten löytyy OHCHR:n julkaisuista Handbook for civil society - Working with the United Nations human rights programme (Kansalaisyhteiskunnan käsikirja - yhteistyö Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeusohjelmien kanssa) ja Practical Guide on the Universal Periodic Review (Yleismaailmallista määräaikaistarkastelua koskeva käytännön opas).²⁴

UPR:n seurantavälineet

UPR-Info -kansalaisjärjestö on kehittänyt välineitä, joilla helpotetaan, edistetään ja valvotaan UPR:n suositusten täytäntöönpanoa. Näitä ovat erityisesti seuraavat:

- Seurantaohjelma, jossa tarkastellaan suositusten täytäntöönpanoa kahden vuoden kuluttua ensimmäisestä tarkastelukierroksesta (täytäntöönpanon väliarviointi) ja verrataan ensimmäisen kierroksen suosituksia ja sitoumuksia valtion täytäntöönpanosta antamiin tietoihin, jotka esitetään UPR:n toista kierrosta varten laaditussa kansallisessa raportissa.
- Täytäntöönpanoa koskevassa tutkimuksessa On the road to implementation analysoidaan seurantaohjelmassa kerättyjä tietoja tarkastelemalla 3294 suosituksen täytäntöönpanoa. Nämä valittiin 66 maalle annetun 6542 suosituksen joukosta.
- Kansalaisyhteiskunnalle tarkoitettu seurantapaketti Follow-up kit for civil society suositellaan viittä toimenpidettä: **1.** UPR:n suositusten ja sitoumusten julkistaminen, **2.** täytäntöönpanon suunnittelu, **3.** osallistuminen vuoropuheluun tarkastelun kohteena olevan valtion kanssa täytäntöönpanoon osallistumiseksi, **4.** täytäntöönpanon valvonta ja **5.** täytäntöönpanosta raportointi.²⁵

Ranskankielisten maiden yhteistyöjärjestö Organization internationale de la Francophonie on julkaissut käytännön oppaan UPR:n suositusten ja lupauksen täytäntöönpanosta. Lähinnä valtioille tarkoitettu opas koskee myös muita sidosryhmiä ja kansalaisyhteiskunnan toimijoita, kun ne toimivat valtion kumppaneina seurannassa ja täytäntöönpanossa. Oppaassa ehdotetaan, että täytäntöönpanoon pyrittäisiin 10-vaiheisen täytäntöönpanosuunnitelman avulla:

1. Kerää keskeiset tiedot.
2. Ryhmittele tiedot aihealueittain.
3. Määrittele odotetut toimet ja tulokset suositusten perusteella.
4. Määrittele täytäntöönpanotoimenpiteet.
5. Sovella kaikille sektoreille yhtenäistä lähestymistapaa.
6. Jaa täytäntöönpanovastuut valtion tasolla.
7. Määrittele kansallisen tason kumppanit täytäntöönpanoa varten.
8. Aseta täytäntöönpanolle määräaika.
9. Määrittele valmiuksien kehittämiseen ja tekniseen tukeen liittyvät tarpeet ja kansainvälisen tason kumppanit täytäntöönpanoa varten.
10. Laadi täytäntöönpanoa varten seuranta- ja arviointistrategia.²⁶

²⁴ Julkaisut ovat saatavilla osoitteessa <http://www.ohchr.org/EN/AboutUs/Pages/CivilSociety.aspx>.

²⁵ <http://www.upr-info.org/followup/>

²⁶ <http://www.francophonie.org>

5.5. Kokonaisvaltainen lähestymistapa

Tässä osassa eri mekanismien kehittämät seurantamenettelyt ja -käytännöt on esitetty erillisinä, koska ne ovat samankaltaisuuksistaan huolimatta kunkin mekanismin erityispiirteitä. On kuitenkin tärkeää painottaa vielä kerran, että seuranta on tehokkaampaa, jos se toteutetaan kokonaisvaltaisesti, jolloin eri ihmisoikeusmekanismien suositukset vahvistavat toisiaan ja niiden täytäntöönpanomahdollisuudet maksimoituvat. Katso myös tämän oppaan osa 3.

5.6. Vastatoimet

YK:n tai sen ihmisoikeusalan edustajien ja mekanismien kanssa yhteistyötä tekemään pyrkiviin tai niiden kanssa yhteistyötä tehneisiin yksilöihin ja ryhmiin kohdistuvat vastatoimet ovat ihmisoikeusloukkauksia. Vastatoimia voi ilmetä myös silloin, kun kansalaisyhteiskunta pyrkii tekemään yhteistyötä YK:n ihmisoikeusmekanismien kanssa seurantatoimien yhteydessä.

Ihmisoikeusneuvoston päätöslauselmassa nro 12/2 annettiin pääsihteerille tehtäväksi toimittaa neuvostolle vuosittain raportti, joka sisältää yhteenvedon ja analyysin väitetyistä vastatoimista YK:n ihmisoikeusmekanismien kanssa yhteistyötä tekeviä henkilöitä vastaan sekä suosituksia peloteluun ja vastatoimiin puuttumiseksi.²⁷

Raportissa voidaan käsitellä vastatoimia, jotka liittyvät neuvoston, erityismenettelyjen ja sopimusvalvontaelinten kanssa tehtävään yhteistyöhön, niiden seurantamenettelyt ja -käytännöt mukaan luettuina, sekä vastatoimia, jotka liittyvät muun muassa OHCHR:n, sen kenttätyössä olevien edustajien ja ihmisoikeusneuvonanta-

jien, YK:n maaryhmien ja rauhanturvatehtäviin liittyvien ihmisoikeustoimijoiden kanssa tehtävään yhteistyöhön. Lisäksi aiemmissa raporteissa käsitellyjä tapauksia koskevat seurantatiedot ovat asiaankuuluvia ja tervetulleita.

Vastatoimia voidaan kohdistaa yksityishenkilöihin, jotka

- pyrkivät tekemään tai ovat tehneet yhteistyötä YK:n tai sen ihmisoikeusalan edustajien ja mekanismien kanssa tai jotka ovat antaneet näille todisteita tai tietoja
- auttavat tai ovat auttaneet ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojelemiseksi YK:n johdolla perustetuissa menettelyissä ja/ tai ovat antaneet näille tähän tarkoitukseen oikeus- tai muuta apua
- toimittavat tai ovat toimittaneet tiedonantaja ihmisoikeussopimuksilla perustettujen menettelyjen yhteydessä ja/ tai ovat antaneet näille tähän tarkoitukseen oikeus- tai muuta apua
- ovat ihmisoikeusloukkausten uhrien sukulaisia tai oikeus- tai muuta apua uhreille antaneiden henkilöiden sukulaisia.

Vastatoimien julkistaminen pääsihteerin raportissa voi tehostaa suojelua. Julkistamiseen liittyvät riskit on kuitenkin arvioitava huolellisesti. Tästä syystä raportti sisältää ainoastaan ne tapaukset, joihin liittyvät henkilöt ovat antaneet suostumuksen tapauksensa julkistamiseen.

Vastatoimista voi antaa tietoja osoitteeseen reprisals@ohchr.org.

²⁷Vuosien 2012 ja 2011 raportit löytyvät julkaisuista A/HRC/21/18 ja A/HRC/18/19.

6. Lisätietoja

- Ihmisoikeusvaltuutetun toimiston verkkosivusto: www.ohchr.org
- Kansalaisyhteiskunnalle tarkoitettua OHCHR:n välineitä ovat saatavilla YK:n kuudella virallisella kielellä osoitteessa <http://www.ohchr.org/EN/AboutUs/Pages/CivilSociety.aspx>
- Yleinen ihmisoikeushakemisto: <http://uhri.ohchr.org/>
- International Service for Human Rights -järjestön ja Human Rights Law Centre -keskuksen julkaisu Domestic implementation of UN human rights recommendations – A Guide for human rights defenders and advocates, saatavilla osoitteessa www.ishr.ch
- UPR-Info -järjestön seurantavälineet, saatavilla osoitteessa <http://www.upr-info.org/followup>
- La Francophonie -järjestön julkaisu Practical Guide on the Universal Periodic Review, 2013, saatavilla osoitteessa <http://www.francophonie.org>
- Julkaisut From judgement to justice – Implementing international and regional human rights decisions, 2010, ja From rights to remedies: structures and strategies for implementing international human rights decisions, 2013, saatavilla osoitteessa <http://www.opensocietyfoundations.org>
- Web-lähetys
- » YK:n web-TV: <http://webtv.un.org>
- » Sopimusvalvontaelinten istunnot: www.treatybodywebcast.org
- Julkaisu Practitioner Guide on Human Rights in Patient Care, saatavilla osoitteessa <http://health-rights.org/>
- CRC-komitean päätelmien seurantaan liittyviä tapaustutkimuksia: <http://www.childrightsnet.org/NGOGroup/CRC/FollowUp/>
- Mielivaltaisia vangitsemisiä käsittelevän työryhmän tietokanta: <http://www.unwgdatabse.org/un/>

- Uskonnon tai vakaumuksen vapautta koskeva yhteenveto: <http://www.ohchr.org/EN/Issues/FreedomReligion/Pages/Standards.aspx>

Jotkut kansalaisjärjestöt osallistuvat tiiviisti tiettyjen ihmisoikeusmekanismien toimintaan. Ne helpottavat ja tukevat kansalaisyhteiskunnan toimijoiden osallistumista näihin mekanismeihin ja voivat tarjota opastusta ja tukea. Tällaisia kansalaisjärjestöjä ovat muun muassa:

- Kansalaisoikeuksien ja poliittisten oikeuksien keskus (The Centre for Civil and Political Rights, CCPR-keskus) kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen osalta
- Child Rights Connect -järjestö CRC-komitean osalta
- Kansainvälinen vammaisjärjestöjen allianssi (The International Disability Alliance, IDA) CRPD-komitean osalta
- Kaikkinaisen syrjinnän ja rasismien vastainen kansainvälinen liike (The International Movement against All Forms of Discrimination and Racism, IMADR) CERD-komitean osalta
- Siirtotyöläisiä koskevaan yleissopimukseen liittyvä kansainvälinen foorumi (The International Platform on the Migrant Workers Convention, IPMWC) siirtotyöläisten ja heidän perheenjäsentensä oikeuksien suojaamista käsittelevän CMW-komitean osalta
- Kidutuksen uhrien kansainvälinen kuntoutusneuvosto (The International Rehabilitation Council for Victims of Torture, IRCT) CAT-komitean osalta
- Aasian ja Tyynenmeren alueen kansainvälinen naisten oikeuksia edistävä järjestö (The International Women's Rights Action Watch, IWAW) CEDAW-komitean osalta
- UPR-Info -järjestö UPR:ää varten

7. Yhteystiedot

OHCHR:n kansalaisyhteiskuntaosastoon
voi ottaa yhteyttä osoitteella:
civilsociety@ohchr.org
Puhelin: +41 (0)22 917 9656

OHCHR:n ihmisoikeuksien käsikirja ja kansalaisyhteiskunnalle tarkoitettut käytännön oppaat ovat saatavilla sähköisesti arabiaksi, englanniksi, espanjaksi, kiinaksi, ranskaksi ja venäjäksi osoitteessa www.ohchr.org/EN/AboutUs/Pages/CivilSociety.aspx.

Kansalaisyhteiskunnan sähköpostitiedotusjärjestelmän välityksellä annetaan ajankohtaisia tietoja ja opastusta kaikista ihmisoikeuksiin liittyvistä valtuuksista ja mekanismeista sekä tietoa avustuksista, apurahoista ja stipendeistä ja niiden hakuun liittyvistä määräajoista. Uutiskirjeen voi tilata kansalaisyhteiskunnalle tarkoitettulta verkkosivustolta tai osoitteesta <http://goo.gl/O8snt>.

Ihmisoikeusvaltuutetun toimiston 20-vuotisjuhla

“Kansalaisyhteiskunta on kehittynyt ja laajentunut, ja mukana on nyt paljon useampia ihmisoikeusjärjestöjä ja ihmisoikeuspuolustajia kuin 20 vuotta sitten. Nämä järjestöt ja yksityishenkilöt ovat elintärkeitä ihmisoikeuksille: ne edistävät muutoksia ja soittavat hälytyskelloja havaitessaan väärinkäytöksiä, puutteita lainsäädännössä ja vähitellen voimistuvaa autoritarismia. Tämä käytännön opas julkaistaan OHCHR:n 20-vuotisjuhlan kunniaksi, ja se on omistettu ihmisoikeuksien puolesta kaikkialla maailmassa toimiville kansalaisyhteiskunnan toimijoille.”

Navi Pillay

Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeusvaltuutettu

Syyskuu 2013